Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MIHALA BOBEKA [*MICHAL BOBEK*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 8. jūlijā [1]

Lieta C-132/20

BN,
DM,
EN
pret
Getin Noble Bank S.A.,
piedaloties
Rzecznik Praw Obywatelskich

(*Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LESD 267. pants – Jēdziens "tiesa" – Jēdziens "tiesību aktos noteikta" – Tiesu varas neatkarība – Jautājumu atbilstība – LES 19. panta 1. punkts – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants – Novērtējuma veids – Valsts tiesneša iecelšanas procedūra – Lustrācijas pasākumi – Tiesnešu neatceļamība

I. Ievads

1. "*Visus tiesnešus pakārt!*" Šo angļu filozofa un politikas zinātnieka padomu bijušais Čehijas Valsts bankas vadītājs atsauca atmiņā, kad viņam tika vaicāts, kas būtu jādara pirmām kārtām pēc komunistiskā režīma krišanas, lai īstenotu juridisko un tiesu varas pārbūvi Centrāleiropā un Austrumeiropā [2].

2. Šo situatīvo melno humoru, kas koncentrēti ietverts šajā īsajā asprātībā, droši vien vislabāk saprot tie, kas tieši ir pieredzējuši liela mēroga sabiedriskās transformācijas bijušajā komunistisko valstu blokā. Šīs personas varētu labāk vizualizēt komisko kontrastu, kā nupat ieceltu politiķu grupa, kas gatavojas kļūt par nākamajiem sabiedriskās iekārtas pārbūves virzītājiem, ir sapulcējusies ap padomdevēju, kurš nesen ieradies no Rietumiem. Viņi visi ar nepacietību vēlas uzzināt, kāds ir tas brīnumlīdzeklis, kas jāpieņem attiecībā uz likumiem un tiesnešiem. Kā varētu īstenot (Samta) revolūciju arī komunistiskās tiesu varas rindās? Tomēr vienīgais saņemtais padoms ir neskaidri uzjautrinoša asprātība. Pat atmetot asociāciju ar vardarbību un uztverot to

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[2] Tůma, Z., "Soudce nelze novelizovat" [Tiesnešus nevar mainīt], no: Kokeš, M., un Pospíšil, I., (red.), *In dubio pro libertate: Úvahy nad ústavními hodnotami a právem. Pocta Elišce Wagnerové u příležitosti životního jubilea*, Masarykova Univerzita, Brno, 2009, 247. lpp.

vienkārši kā ieteikumu pilnībā nomainīt personālu tiesu iestādēs, tas sarežģītajā 20. gadsimta beigu realitātē, kad Eiropas valsts stāv uz sabiedriskās iekārtas miermīlīgas pārejas sliekšņa, nav nekas vairāk kā vien ne īpaši noderīgs joks.

3. "*Rūpīgi pārbaudīt visus tiesnešus!*" Izdzirdot nākam šādu ierosinājumu no Eiropas Savienības dalībvalsts kādus 30 gadus vēlāk un apmēram 16 gadus pēc tās iestāšanās Eiropas Savienībā, rodas visai intriģējoša *déjà vu* sajūta. Tomēr atšķirībā no bijušā augsta līmeņa ierēdņa mutes pagātnes pārejas laikos izskanējušajām pārdomām, kas minētas drīzāk kā ievads krājumam *Festschrift*, kurā godināts izcils tiesnesis, kas piedalījies minētajos notikumos, šis ierosinājums rūpīgi pārbaudīt tiesu varas pārstāvjus acīmredzami nav domāts kā melnais humors. Šķiet, ar to nopietni domāts izmeklēt (vismaz dažu tiesnešu, kuri darbojas) *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) – kas šajā lietā ir iesniedzējtiesa – šā brīža un turpmākās pieejas.

4. Šajā lietā šī iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai apstākļi, kādi bija laikā, kad tiesnesis tika pirmo reizi iecelts amatā dalībvalstī, proti, kad tajā joprojām valdīja nedemokrātisks režīms un šī valsts vēl nebija iestājusies Eiropas Savienībā, un tas, ka šis tiesnesis pastāvīgi ir saglabājis savu amatu šīs valsts tiesu iestādē pēc komunistiskā režīma krišanas, var sēt šaubas par šāda tiesneša neatkarību un objektivitāti mūsdienās LES 19. panta 1. punkta un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. panta izpratnē. Minētā tiesa nākamajos jautājumos būtībā paplašina šo pašu jautājumu, attiecinot to arī uz vēlākām tiesnešu iecelšanas procedūrām Polijā, vedinot uz domu, ka ir bijuši citi procesuāli jautājumi, kas varētu būt ietekmējuši šo tiesnešu iecelšanu amatā. Tādējādi varētu izrādīties, ka iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai tā Savienības tiesībās garantētās tiesu varas neatkarības vārdā varētu uzsākt netiešu rūpīgas pārbaudes procesu attiecībā uz, iespējams, visiem Polijas tiesnešiem, kas iecelti amatā līdz 2018. gadam, saistībā ar kasācijas sūdzību filtrēšanu valsts augstākajā tiesā.

5. Tālab šie problēmjautājumi ievada būtisku jautājumu par pieņemamību. Rīkojumu par prejudiciālā jautājuma uzdošanu šajā lietā ir iesniedzis tiesnesis, kura paša nesenā iecelšana tiesneša amatā tika smagi apstrīdēta. Tā esot bijusi neatbilstoša un pieļaujot rupjus valsts tiesību pārkāpumus. Vai šāds tiesnesis, kas izskata lietas vienpersoniski *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) un pārbauda šai struktūrai iesniegtas apelācijas sūdzības pieņemamību, ir "tiesa" atbilstoši šādas struktūras autonomai definīcijai saskaņā ar LESD 267. pantu?

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

6. Saskaņā ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu "dalībvalstis nodrošina tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības".

7. Saskaņā ar LESD 267. pantu tikai dalībvalsts "tiesa" var iesniegt Eiropas Savienības Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

8. Hartas VI sadaļā "Tiesiskums" ir iekļauts 47. pants "Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu", kurā ir noteikts:

"Ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā.

Ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. [..]

[..]"

9. Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos [3] 7. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos.

2. Šā panta 1. punktā minētie līdzekļi ietver noteikumus, saskaņā ar kuriem personas vai iestādes, kurām atbilstoši valsts tiesībām ir likumīgas intereses patērētāju aizsardzībā, var saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem iesniegt prasību tiesā vai kompetentās pārvaldes iestādēs, lai panāktu lēmumu par to, vai līguma noteikumi, kas sastādīti vispārējai izmantošanai, ir negodīgi, un lai minētās personas vai iestādes varētu piemērot atbilstošus un efektīvus līdzekļus šo noteikumu ilgstošas izmantošanas novēršanai."

B. Valsts tiesības

10. Rīkojumā par prejudiciālā jautājuma uzdošanu iesniedzējtiesa atsaucas uz vairākām valsts tiesību normām. Šajos secinājumos īpaši nozīmīgas ir šādas tiesību normas.

11. *Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego* (1964. gada 17. novembra likums – Civilprocesa kodekss) 379. panta 4. punktā ir noteikts, ka tiesas process nav spēkā, tostarp ja lietu iztiesājošais sastāvs nav izveidots atbilstoši tiesību normām vai ja lieta tika skatīta piedaloties tiesnesim, kurš ticis atstādināts atbilstoši šim likumam.

12. Saskaņā ar šā kodeksa 398.[9] panta 3. punktu lietas dalībnieks var iesniegt kasācijas sūdzību tostarp tad, ja pārsūdzētais nolēmums ir ticis pieņemts spēkā neesošā tiesvedībā.

13. Saskaņā ar šā kodeksa 398.[13] pantu Augstākā tiesa izskata kasācijas sūdzību apelācijas tvēruma un pamatu robežās. Tomēr apelācijas robežās šī tiesa pēc savas ierosmes ņem vērā to, ka tiesvedība nav spēkā.

III. Fakti, tiesvedība valsts tiesās un prejudiciālie jautājumi

14. 2017. gada 3. martā prasītāji pamatlietā cēla prasību *Sąd Okręgowy w Świdnicy* (Svidņicas apgabaltiesa, Polija) pret atbildētāju *Getin Noble Bank S.A*. Prasītāji lūdz piespriest atbildētājai samaksāt tiem solidāri summu 175 107,10 Polijas zlotu (PLN), kā arī likumiskos nokavējuma procentus par laiku no prasības celšanas dienas līdz maksājuma veikšanas dienai. 2008. gada 3. aprīlī dalībnieki bija noslēguši hipotekārā aizdevuma līgumu, kas indeksēts ārvalstu valūtā (Šveices frankos, turpmāk tekstā – "CHF"). Prasītāji cēla prasību par to, ka minētajā līgumā ietvertais aizdevuma indeksācijas mehānisms, kā arī noteikumi par tā dēvēto komplekso apdrošināšanu gadījumam, ja tiek saņemts atteikums nodibināt hipotēku pirmajos trijos kreditēšanas mēnešos, nav taisnīgi.

[3] OV 1993, L 95, 29. lpp.

15. 2018. gada 21. augusta spriedumā *Sąd Okręgowy w Świdnicy* (Svidņicas apgabaltiesa) daļēji apmierināja prasītāju prasījumus. Minētā tiesa par prettiesiskiem līguma noteikumiem atzina apstrīdētā aizdevuma līguma pantus, kuros bankai tika paredzēta iespēja patvaļīgi noteikt CHF maiņas kursa likmi. Tā piesprieda apelācijas sūdzības iesniedzējiem samaksāt solidāri summu 16 120,12 PLN kopā ar likumiskajiem nokavējuma procentiem.

16. Minētais spriedums tika pārsūdzēts apelācijas kārtībā *Sąd Apelacyjny we Wrocławiu* (Apelācijas tiesa Vroclavā, Polija). Ar 2019. gada 28. februāra spriedumu minētā tiesa noraidīja prasītāju apelācijas sūdzību un apstiprināja pirmajā instancē veiktos faktu konstatējumus un juridisko vērtējumu.

17. Prasītāji iesniedza kasācijas sūdzību pret apelācijas tiesvedības spriedumu (turpmāk tekstā – "pārsūdzētais spriedums") *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa), kurā šobrīd notiek tiesvedība. Iesniedzējtiesai šajā tiesvedības posmā ir uzdots noteikt pārsūdzības pieņemamību.

18. Iesniedzējtiesa atzīmē, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 7. panta 1. un 2. punktu dalībvalstīm ir jānodrošina iespēja ierosināt procesu (administratīvajā vai tiesu iestādē), lai noskaidrotu, vai līguma noteikumi nav negodīgi. Polijā valsts likumdevējs šajā jautājumā ir paredzējis iespēju jautājumu risināt tiesas procesā. Attiecīgi iesniedzējtiesa uzskata, ka valsts iestādei, kas izskata lietas saskaņā ar Direktīvu 93/13, būtu jāatbilst Eiropas Savienības standartiem, lai to varētu uzskatīt par "tiesu", kā noteikts Tiesas judikatūrā.

19. Iesniedzējtiesa norāda, ka daži tiesneši, kuru neatkarību, pēc tās domām, varētu apšaubīt, bija tiesas sastāvā, kas bija pasludinājis pārsūdzēto spriedumu. Trīs no viņiem (tiesnesis FO, tiesnesis GP un tiesnesis HK) bija iecelti apelācijas tiesas tiesnešu amatā attiecīgi ar Polijas Republikas prezidenta 1998. gada 23. janvāra, 2015. gada 12. marta un 2012. gada 16. aprīļa rīkojumu. Viņi tika iecelti amatā, pamatojoties uz *Krajowa Rada Sądownictwa* (Valsts tiesu padome, Polija, turpmāk tekstā – "*KRS*") rezolūciju, kas tika pieņemta sastāvos, kurus *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucionālā tiesa, Polija) vēlāk bija atzinusi par nekonstitucionāliem. Spriedumā *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucionālā tiesa) nosprieda, ka interpretācija, saskaņā ar kuru no vispārējās jurisdikcijas tiesas tiesnešu vidus iecelto *KRS* locekļu pilnvaru termiņš ir individuāls, neatbilst Polijas Republikas Konstitūcijas 187. panta 3. punktam [4]. Vēl viena problēma, kas tika konstatēta attiecībā uz minēto kārtību, iesniedzējtiesas ieskatā, ir tāda, ka *KRS* rezolūcijām nebija nepieciešamā pamatojuma un tās nebija pārsūdzamas.

20. Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka viens no šiem trim tiesnešiem (tiesnesis FO) bija iecelts, vismaz viņa pirmajā tiesneša amatā, komunistiskā režīma laikā. Iesniedzējtiesa uzskata, ka tas, kādā veidā tajā laikā tiesneši tika iecelti amatā, kā arī tiesnešu uzraudzības un iespējas atbrīvot tiesnesi no amata kārtība, neatbilda demokrātiskas un tiesiskas valsts standartiem. Iesniedzējtiesa arī uzskata, ka grozījumi, kas tika ieviesti Polijas tiesībās pēc 1989. gada, nav radījuši efektīvus instrumentus, kas ļautu pārbaudīt tiesnešu iecelšanu komunisma laikā, nedz arī tiesnešu neatkarības principa iespējamos pārkāpumus.

21. Ņemot to vērā, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai, ievērojot Tiesas spriedumu lietā A. K. u.c., ir jāpārbauda iepriekš minēto tiesnešu neatkarība, un, ja ir, kāds standarts būtu jāpiemēro šajā saistībā.

[4] Spriedums, 2017. gada 20. jūnijs, K 5/17, OTK-A 2017.

22. Attiecīgi, tā kā *Sąd Najwyższy* (Augstākajai tiesai) radās šaubas par to, kā būtu interpretējami un piemērojami Tiesas judikatūrā noteiktie principi par valsts tiesu varas neatkarību, tā nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [LES] 2. pants, 4. panta 3. punkts, 6. panta 1. un 3. punkts, kā arī 19. panta 1. punkta otrā daļa, skatīti kopā ar [Hartas] 47. panta pirmo un otro daļu un LESD 267. panta trešo daļu, kā arī Hartas 38. pants un [Direktīvas 93/13] 7. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka neatkarīga un objektīva tiesa ar atbilstošu kvalifikāciju Eiropas Savienības tiesību nozīmē ir iestāde, kurā spriež persona, ko pirmo vai kārtējo reizi (augstākas instances tiesā) tiesneša amatā ir iecēlusi totalitāras, nedemokrātiskas, komunistiskas iekārtas valsts politiska izpildvaras iestāde (*Rada Państwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* (Polijas Tautas Republikas Valsts padome)) pēc šīs valsts tieslietu ministra priekšlikuma – jo īpaši ņemot vērā 1) iecelšanas kritēriju nepārskatāmību, 2) iespēju atcelt tiesnesi no amata jebkurā brīdī, 3) faktu, ka iecelšanas procedūrā nepiedalās ne tiesnešu pašpārvalde, ne 4) tādas kompetentas valsts iestādes, kuras tika izveidotas demokrātiskās vēlēšanās –, kas viss kopā varētu mazināt uzticību tiesām, kāda tām būtu jāizraisa demokrātiskā sabiedrībā?

2) Vai 1. jautājuma izlemšanai nozīmīgs ir apstāklis, ka iecelšana tiesneša amatā nākamajos amatos (augstākas instances tiesās) varēja notikt, atzīstot atbilstošu darba pieredzi (stāžu), kā arī pamatojoties uz darba novērtējumu tādā amatā, kurā šo personu, pamatojoties uz 1. jautājumā izklāstīto procedūru, vismaz pirmo reizi iecēla 1. jautājumā minētās politiskās iestādes, un tas varētu mazināt uzticību tiesām, kāda tām būtu jāizraisa demokrātiskā sabiedrībā?

3) Vai 1. jautājuma izlemšanai nozīmīgs ir apstāklis, ka iecelšanai tiesneša amatā nākamajos amatos (augstākas instances tiesās, izņemot *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa)) nebija paredzēta prasība dot zvērestu ievērot demokrātiskas sabiedrības vērtības, bet persona, kura pirmo reizi tika iecelta amatā, deva zvērestu sargāt komunistiskās valsts iekārtu un tā dēvēto "tautas tiesiskumu" (*praworządność ludowa*), un tas varētu mazināt uzticību tiesām, kāda tām būtu jāizraisa demokrātiskā sabiedrībā?

4) Vai LES 2. pants, 4. panta 3. punkts, 6. panta 1. un 3. punkts, kā arī 19. panta 1. punkta otrā daļa, skatīti kopā ar Hartas 47. panta pirmo un otro daļu un LESD 267. panta trešo daļu, kā arī Hartas 38. pants un Direktīvas 93/13 7. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka neatkarīga un objektīva tiesa ar atbilstošu kvalifikāciju Eiropas Savienības tiesību nozīmē ir iestāde, kurā spriež persona, kas pirmo vai kārtējo reizi (augstākas instances tiesā) tika iecelta tiesneša amatā, rupji pārkāpjot Eiropas Savienības dalībvalsts konstitucionālās normas, ņemot vērā, ka iestādes (*Krajowa Rada Sądownictwa* (Valsts tiesu padome)), kura izvirzīja amata kandidātu, kas pēc tam tika iecelts tiesneša amatā, locekļi tika iecelti, pārkāpjot dalībvalsts konstitūciju – ko ir konstatējusi Eiropas Savienības dalībvalsts konstitucionālā tiesa –, un tas rezultātā varētu mazināt uzticību tiesām, kāda tām būtu jāizraisa demokrātiskā sabiedrībā?

5) Vai LES 2. pants, 4. panta 3. punkts, 6. panta 1. un 3. punkts, kā arī 19. panta 1. punkta otrā daļa, skatīti kopā ar Hartas 47. panta pirmo un otro daļu un LESD 267. panta trešo daļu, kā arī Hartas 38. pants un Direktīvas 93/13 7. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka neatkarīga un objektīva tiesa ar atbilstošu kvalifikāciju Eiropas Savienības tiesību nozīmē ir iestāde, kurā spriež persona, kas pirmo vai kārtējo reizi (augstākas instances tiesā) tika iecelta tiesneša amatā un kas tika izvirzīta kā kandidāts iecelšanai šajā amatā tādā kandidātu

novērtēšanas iestādes (Valsts tiesu padomes) procedūrā, kura nebija atbilstoša kandidātu atlases noteikumu atklātības un pārskatāmības kritērijiem, un tas varētu mazināt uzticību tiesām, kāda tām būtu jāizraisa demokrātiskā sabiedrībā?

6) Vai LES 2. pants, 4. panta 3. punkts, 6. panta 3. punkts, kā arī 19. panta 1. punkta otrā daļa, skatīti kopā ar Hartas 47. panta pirmo un otro daļu un LESD 267. panta trešo daļu, kā arī Hartas 38. pants un Direktīvas 93/13 7. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka Eiropas Savienības dalībvalsts pēdējās instances tiesai (Augstākā tiesa), lai nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā kā līdzekli, ar ko novērst negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos, pēc savas ierosmes katrā tiesvedības posmā ir jānovērtē, vai:

   a) pirmajā un ceturtajā jautājumā minētā tiesa atbilst neatkarīgas un objektīvas tiesas ar atbilstošu kvalifikāciju Eiropas Savienības nozīmē kritērijiem, neatkarīgi no šajos jautājumos norādīto kritēriju novērtējuma ietekmes uz lēmumu par to, vai līguma noteikumi ir negodīgi, kā arī

   b) tiesvedība pirmajā un ceturtajā jautājumā minētajā tiesā ir likumīga?

7) Vai LES 2. pants, 6. panta 1. un 3. punkts, kā arī 19. panta 1. punkta otrā daļa, skatīti kopā ar Hartas 47. panta pirmo un otro daļu un LESD 267. panta trešo daļu, kā arī Hartas 38. pants un Direktīvas 93/13 7. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka Eiropas Savienības dalībvalsts konstitucionālās normas par tiesu sistēmu vai tiesnešu iecelšanu, kuras neļauj novērtēt tiesneša iecelšanas efektivitāti, atbilstoši Savienības tiesībām liedz atzīt, ka tiesa nav objektīva vai ka tajā ieceltais tiesnesis nav neatkarīgs tādu apstākļu dēļ, kādi tika aprakstīti pirmajā līdz piektajā jautājumā?"

23. Rīkojumā par prejudiciālā jautājuma uzdošanu *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) lūdza šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izskatīt paātrinātā tiesvedībā saskaņā ar Tiesas Reglamenta 105. pantu.

24. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2020. gada 8. februāra rīkojumu iesniedzējtiesas lūgums izskatīt lietu paātrinātā procedūrā tika noraidīts.

25. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Rzecznik Praw Obywatelskich* (ombuds, Polija), Polijas valdība un Eiropas Komisija. Šie lietas dalībnieki sniedza arī mutvārdu paskaidrojumus 2021. gada 2. marta tiesas sēdē.

IV. Analīze

26. Šajā lietā iesniedzējtiesa uzdeva vairākus jautājumus par LES 19. panta 1. punkta (skatot to kopā ar LES 2. pantu) un Hartas 47. panta interpretāciju. Tās ieskatā, daži no tiesnešiem, kas piedalījušies pārsūdzētā sprieduma taisīšanā, ņemot vērā procedūru, kurā viņi pirmo reizi tika iecelti tiesneša amatā, varētu neatbilst neatkarības prasībai, kas izriet no minētajām tiesību normām.

27. Ar intriģējošu, gandrīz vai biblisku [5] savijumu ombuds un mazākā mērā arī Komisija apšauba paša iesniedzējtiesneša neatkarību, kas šajā lietā ir valsts tiesas tiesnesis, kurš lietu izskata vienpersoniski. Proti, ombuds apgalvo, ka iesniedzējtiesneša iecelšana amatā notikusi, pieļaujot rupjus valsts tiesību pārkāpumus. Tādējādi, tā kā iesniedzējtiesnesis neatbilst neatkarības prasībai, viņu, ombuda ieskatā, nevar uzskatīt par "tiesu" LESD 267. panta nozīmē.

28. Šķiet, ka ir kopīgs pavediens, kas vieno dažādus juridiskus jautājumus, kuri ir tieši (ar uzdotajiem jautājumiem) vai netieši (nepieņemamības pamatu dēļ) uzdoti šajā tiesvedībā, proti, tiesu varas neatkarība.

29. Tādējādi savus secinājumus sākšu ar dažām ievada piezīmēm par jēdzienu "tiesu varas neatkarība" Savienības tiesību sistēmā (A). Tad analizēšu argumentus saistībā ar lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iespējamo nepieņemamību (B) un, izdarot secinājumu par labu pieņemamībai, visbeidzot pievērsīšos uzdoto jautājumu izskatīšanai pēc būtības (C).

A. Par tiesu varas neatkarības dimensijām: LESD 267. pants, Hartas 47. pants un LES 19. panta 1. punkts

30. Tiesu varas neatkarība bez šaubām ir "tiesiskuma" principa galvenais komponents. LES 2. pantā ir atzīts, ka šis princips ir viena no vērtībām, pamatojoties uz kurām ir dibināta Eiropas Savienība. Tiesu varas neatkarības prasība ir ietverta, lai arī pakārtoti, ne mazāk kā trijās Savienības primāro tiesību normās: LESD 267. pantā, LES 19. panta 1. punktā un Hartas 47. pantā.

31. Visas trīs šīs normas ir piesauktas šajā tiesvedībā. Šķiet, tās visas patiešām no pirmā acu uzmetiena ir piemērojamas šajā lietā. Lai arī tas noteikti neliedz līdztekus piemērot arī citas tiesību normas, it īpaši nozaru atvasināto tiesību aktus, kuros arī ir ietvertas īpašas tiesību normas par tiesisko aizsardzību [6], vai pat atvasināto tiesību aktu instrumentus, kas tieši attiecas uz tiesu varas neatkarību [7], skaidrība par šo triju ar tiesu varas neatkarību saistīto galveno Līguma tiesību normu savstarpējo saistību patiešām ir ļoti svarīga.

32. Pirmkārt, šis lūgums tika iesniegts saskaņā ar LESD 267. pantu, kurā noteikts, ka "dalībvalsts tiesa" var iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Šajā saistībā Tiesa ir konsekventi noteikusi, ka viens no kritērijiem, kas jāizmanto, lai noskaidrotu, vai attiecīgā struktūra, kas sniedz šādu lūgumu, ir "tiesa" LESD 267. panta izpratnē, ir šīs struktūras neatkarība. Tas būtībā nozīmē, ka tiesai jābūt aizsargātai no ārējas iejaukšanās vai spiediena, kas varētu apdraudēt tās locekļu pieņemtā nolēmuma neatkarību, izskatot tiem uzticētos strīdus [8].

[5] Mateja evaņģēlijs 7:12 – "Tad nu visu, ko jūs gribat, lai cilvēki jums dara, tāpat darait arī jūs viņiem" (Bībeles septītais izdevums 1898. gadā) vai arī, jaunākā tulkojumā, "Visu, ko jūs gribat, lai cilvēki jums dara, tāpat dariet arī jūs viņiem" (LBB trešais Bībeles tulkojums, 2012). Tomēr tiek uzskatīts, ka tāds pats uzvedības "zelta likums" ir pamatmācība arī vairākās citās reliģijās.

[6] Piemēram, šajā lietā – Direktīvas 93/13 7. pants, kas minēts šo secinājumu 9. punktā.

[7] Daži atvasināto tiesību aktos noteiktie režīmi ir piemērojami arī transversāli, tas ir, neatkarīgi no nozaru (materiālo) tiesību normām. Lai arī tas acīmredzami nav piemērojams šajā lietā; skat., piemēram, Komisijas Lēmumu (2006. gada 13. decembris), ar ko izveido mehānismu, lai nodrošinātu sadarbību un pārliecinātos par Rumānijā sasniegto, novēršot noteiktus trūkumus tādās jomās kā tiesu sistēmas reforma un cīņa pret korupciju (OV 2006, L 354, 56. lpp.), kas sīki izskatīts manos secinājumos lietās *Asociația "Forumul Judecătorilor din România"* u.c. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19 un C-355/19, EU:C:2020:746, 183.–225. punkts).

[8] Skat. it īpaši spriedumu, 2014. gada 17. jūlijs, *Torresi* (C-58/13 un C-59/13, EU:C:2014:2088, 17. un 18. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

33. Otrkārt, prasība, ka tiesai ir jābūt neatkarīgai, izriet arī no Hartas 47. panta, proti, no tiesību normas, kas ietver visu tiesvedības dalībnieku subjektīvās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu. Šajā lietā nav strīda par to, ka Direktīva 93/13, kas ir materiāli piemērojama šajā lietā, sniedz subjektīvās tiesības prasītājiem pamatlietā, tādējādi padarot piemērojamu Hartas 47. pantu.

34. Treškārt, salīdzinoši nesenajā, bet uz šodienu jau iedibinātajā judikatūrā Tiesa ir nospriedusi, ka no LES 19. panta 1. punktā noteiktā dalībvalstu pienākuma ieviest tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības, izriet, ka valsts tiesai, kas varētu spriest šajās jomās, ir jābūt neatkarīgai. Tiesa ir uzsvērusi, ka neatkarības garantija ir *neatraujami saistīta* ar tiesas spriešanas funkciju[9]. Šajā saistībā pietiek vien norādīt, ka valsts struktūra, kas pasludināja pārsūdzēto spriedumu – *Sąd Apelacyjny we Wrocławiu* (Apelācijas tiesa Vroclavā) –, neapšaubāmi ir tiesa, kas var spriest jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības.

35. Šī juridisko pamatu "daudzkāršošana" attiecībā uz tiesu varas neatkarības principu liecina par tā konstitucionālo nozīmīgumu un transversālo būtību kopienā, kas balstās uz tiesiskumu. Tomēr tā var radīt arī sajukumu. Varbūt kāds domās, ka šīs tiesību normas nosaka dažādu veidu "tiesu varas neatkarību", tādējādi, piemēram, ka valsts tiesa ir neatkarīga, ņemot vērā vienu šo tiesību normu, bet nav neatkarīga, ņemot vērā citu tiesību normu.

36. Kā esmu sīkāk skaidrojis savos secinājumos lietā WB u.c., tas tā nav – saskaņā ar Savienības tiesībām ir viens un tikai viens tiesu varas neatkarības princips[10]. Tomēr, tā kā šīs trīs tiesību normas (LESD 267. pants, Hartas 47. pants un LES 19. panta 1. punkts) ir atšķirīgas to funkcijas un mērķa ziņā, var atšķirties tas, kāda veida izvērtējums ir jāveic, lai pārbaudītu, vai tiek ievērots šis tiesu varas neatkarības princips. Proti, atšķiras tas, ar kādu intensitāti Tiesa izskata šā principa ievērošanu, un šā principa pārkāpuma noteikšanas slieksnis[11].

37. LES 19. panta 1. punktā ir tostarp prasīts dalībvalstīm nodrošināt "tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai". Tāpēc šī tiesību norma galvenokārt attiecas uz valsts tiesiskā regulējuma strukturālajiem un sistēmiskajiem elementiem, proti, saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu būtiski ir tas, vai dalībvalsts tiesību sistēma atbilst LES 2. pantā noteiktajam tiesiskuma principam. Šajā kontekstā man šķiet, ka Tiesas analīzes galvenie elementi ir tie, kas attiecas uz valsts tiesu varas kopējo institucionālo un konstitucionālo struktūru. Elementi, kas attiecas uz konkrētu gadījumu, bieži vien ilustrē plašāku jautājumu, taču paši par sevi nav noteicoši.

38. Šīs tiesību normas pārkāpuma slieksnis ir visai augsts. Jautājums ir, vai problēma(-s), uz kuru(-ām) ir vērsta Tiesas uzmanība, apdraud vai varētu apdraudēt valsts tiesu sistēmas atbilstošu darbību, tādējādi graujot attiecīgās dalībvalsts spēju nodrošināt cilvēkiem pienācīgus tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

39. LES 19. panta 1. punktā ir ietverts ārkārtas tiesību aizsardzības līdzeklis ārkārtas gadījumiem. Tā mērķis nav satvert visus iespējamos jautājumus, kas varētu rasties saistībā ar valsts tiesu varu, vēl jo vairāk – ar atsevišķiem gadījumiem, kad ir kļūdaini interpretētas vai piemērotas valsts

[9] Skat. spriedumus, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 37.–42. punkts), un 2021. gada 20. aprīlis, *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311, 51. punkts).

[10] Apvienotās lietas no C-748/19 līdz C-754/19, EU:C:2021:403, 161. un 162. punkts.

[11] Turpat, 163.–169. punkts.

tiesību normas citādi veselīgā un Savienības tiesībām atbilstošā tiesību sistēmā. LES 19. panta 1. punkts ir pārkāpts vienīgi tad, ja ir noteikti nopietni un/vai sistēmiski pārkāpumi, par kuriem valsts iekšējā tiesību sistēma, visticamāk, nepiedāvā atbilstošu tiesību aizsardzības līdzekli.

40. Savukārt Hartas 47. pants ir tiesību norma, kas ietver visu tiesvedības dalībnieku subjektīvās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu un kas saskaņā ar Hartas 51. panta 1. punktu ir piemērojama vien tad, ja lieta ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā. No šāda viedokļa raugoties, lai pārliecinātos par tiesas "neatkarību" Hartas 47. panta kontekstā, ir sīki jāizvērtē visi konkrētās lietas īpašie apstākļi. Jautājumi, kas saistīti ar kādu valsts tiesu sistēmas strukturālu vai sistēmisku pazīmi, ir būtiski tikai, ciktāl tie var ietekmēt atsevišķus tiesas procesus.

41. Tiesa pārbauda attiecīgās tiesu iestādes neatkarību šajā kontekstā vidēji intensīvā līmenī, proti, ne visi tiesību aktu pārkāpumi ir Hartas 47. panta pārkāpums. Tālab pārkāpumam ir jābūt diezgan nopietnam. Tomēr, tiklīdz ir sasniegts prasītais nopietnības līmenis, tas ir pietiekami, lai būtu Hartas 47. panta pārkāpums, jo nav jāizpilda nekāds cits nosacījums, lai apstiprinātu individuālās tiesības, kas izriet no Savienības tiesībām. It īpaši nav nepieciešams, lai konstatētais pārkāpums būtu sistēmisks vai radītu sekas, kas iziet ārpus konkrētās lietas robežām.

42. Visbeidzot, lai gan LESD 267. pants arī ietilpst šajā ainā, tam ir atšķirīgs mērķis un nolūks, kam es pievērsīšos nākamajā sadaļā. Tādējādi šīs secinājumu sadaļas galvenā atziņa ir šāda – lai arī jēdziens "tiesu varas neatkarība" Savienības tiesībās ir viens, ir tikai loģiski, ka konkrētie faktori, to atbilstība, nozīmīgums un relatīvais svars, kas tiks ņemti vērā konkrētas lietas kontekstā, noteikti atšķirsies, ņemot vērā to, saskaņā ar kuru Savienības tiesību normu jautājums par neatkarību būs radies.

B. Par pieņemamību

43. Saistībā ar šā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību ir sniegti vairāki argumenti. Daži ir saistīti ar jautājumu, vai struktūru, kas ir iesniegusi šo lūgumu, var uzskatīt par "tiesu" LESD 267. panta izpratnē (1), savukārt citi ir saistīti ar uzdoto jautājumu atbilstību (2). Turpinājumā abi šie argumenti tiks izvērtēti secīgi.

1. Vai iesniedzējtiesa ir "tiesa" LESD 267. panta izpratnē?

44. Ombuds izvirza iebildi par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu nepieņemamību, pamatojoties uz to, kādā veidā tika iecelts amatā tiesnesis, kas viena tiesneša sastāvā iesniedza prejudiciālos jautājumus. Konkrēti, ombuds norāda, ka iesniedzējtiesnesi amatā iecēlis Republikas prezidents ar rīkojumu un ka pēdējais minētais apstiprināja iecelšanu amatā, lai gan attiecīgo *KRS* (2018. gada 28. augusta) rezolūciju provizoriski bija apturējusi *Naczelny Sąd Administracyjny* (Augstākā administratīvā tiesa, Polija) (2018. gada 27. septembra un 2018. gada 8. oktobra rīkojumi). Turklāt ombuds norāda, ka iesniedzējtiesnesis galu galā tika iecelts amatā tikai pēc tam, kad Polijas tieslietu ministrs/ģenerālprokurors – kura padotībā minētais tiesnesis iepriekš bija strādājis un ar kuru viņu saista ļoti spēcīgas saites – personīgi (un, pēc ombuda domām, prettiesiski) bija iejaucies procesā, lai atbalstītu šā tiesneša iecelšanu amatā.

45. Pamatojoties uz to, ombuds uzskata, ka iesniedzējtiesnesis nav uzskatāms par "tiesu" LESD 267. panta izpratnē. Proti, ombuds pauž šaubas, vai iesniedzēju struktūru saistībā ar šo tiesību normu var uzskatīt par i) *tiesību aktos noteiktu* tiesu un ii) vai tā izpilda *neatkarības* prasību.

46. Arī Komisija norāda, ka iesniedzējtiesnesis tika iecelts apstākļos – kas ir Tiesā pašreiz izskatāmā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets [12] –, kuros, šķiet, ir pieļauts klajš dalībvalsts tiesību, kas piemērojamas tiesnešu iecelšanai amatā, pārkāpums. Savukārt Komisija, šķiet, uzskata, ka šajā posmā vēl nav pilnībā konstatēts, ka iesniedzējtiesnesis neatbilst nosacījumiem, lai tiktu kvalificēts par "tiesu" LESD 267. panta izpratnē.

47. Piekrītu Komisijai attiecībā uz iznākumu – attiecībā uz lūguma pieņemamību –, lai arī citu iemeslu dēļ. Proti, iemesli, kas ir manu secinājumu pamatā šajā jautājumā, nav saistīti ar *apstākļiem*, kā to norāda Komisija, bet gan drīzāk ir *konceptuāli*. Manai piedāvātajai atbildei ir maz sakara ar novērtējumu, vai pats iesniedzējtiesnesis tika vai netika atbilstoši iecelts amatā; tas ir jautājums, par kuru man ir nopietnas šaubas. Drīzāk, manuprāt, analīze par to, vai ir izpildīts nosacījums, ka ir jābūt "tiesai", vienmēr tika veikta un joprojām ir jāveic attiecībā uz pašu *struktūru*, nevis uz *indivīdu*, kas darbojas struktūrā, kura iesniegusi lūgumu.

48. Lai pamatotu šādu secinājumu, es vispirms norādīšu Tiesas tradicionālo pieeju, ko tā izmanto attiecībā uz šādu izvērtējumu (a), un tad paskaidrošu, kāpēc uzskatu, ka šī pieeja būtu jāsaglabā pat tad, ja tiek skatītas netipiskas lietas kā, piemēram, šī lieta (b).

a) (Neatkarīga) (tiesību aktos noteikta) struktūra

49. Jēdziens "tiesa" LESD 267. panta izpratnē ir autonoms Savienības tiesību jēdziens un ir jādefinē neatkarīgi no valsts tiesībās paredzētajiem nosaukumiem un kvalifikācijas. Tālab Tiesa tradicionāli ir izmantojusi tā saucamos *Dorsch* kritērijus, lai pārbaudītu, vai iesniedzēja struktūra ir noteikta tiesību aktos, vai tā ir pastāvīga, vai tās pieņemtie nolēmumi ir saistoši, vai procedūra tajā notiek atbilstoši sacīkstes principam, vai tā piemēro tiesību normas, kā arī vai tā ir neatkarīga un objektīva [13].

50. LESD 267. pantā jēdziens "tiesa" ir *funkcionāls* – tas norāda struktūras, kuras, ciktāl tās veic tiesas spriešanas funkcijas, var kļūt par Tiesas *sarunu partnerēm* saistībā ar prejudiciālā nolēmuma tiesvedību. Šī procedūra ir ar Līgumiem izveidotās tiesu sistēmas stūrakmens, un tās mērķis, izveidojot dialogu starp Tiesu un dalībvalstu tiesām, ir nodrošināt Savienības tiesību saskanīgu un viendabīgu interpretāciju, tādējādi ļaujot nodrošināt to pilnīgu iedarbību un autonomiju, kā arī, galu galā, pašu ar Līgumiem izveidoto tiesību raksturu [14]. Šāds tiesu varas dialogs ir konstitucionāli svarīgs, jo, kā tas izriet no LES 19. panta 1. punkta, Tiesa un dalībvalstu tiesas – katra savā attiecīgajā kompetences jomā – rūpējas par Savienības tiesību sistēmas ievērošanu [15].

51. Attiecīgi, ciktāl jēdziena "tiesa" nolūks ir nošķirt struktūras, kas darbojas *tiesu iestādes* statusā, un struktūras, kas darbojas citā statusā, analizējot to, vai valsts struktūra izpilda *Dorsch* kritērijus, ir obligāti jākoncentrējas uz strukturāliem, institucionāliem jautājumiem. Šajā saistībā izšķiroši ir tas, kāda ir *šīs struktūras* specifika, vieta un funkcija dalībvalstu institucionālajā sistēmā [16].

[12] Lieta C-487/19, W.Ż. (OV 2019, C 337, 4. lpp.). Šajā lietā sniegtajos secinājumos ģenerāladvokāts J. Tančevs [*E. Tanchev*] ir secinājis, ka tiesnešu iecelšana amatā, ko veicis Republikas prezidents, neraugoties uz to, ka ar *Naczelny Sąd Administracyjny* (Augstākā administratīvā tiesa) rīkojumu amatā iecelšanas procedūra tika apturēta, ir klajš un apzināts valsts noteikumu pārkāpums, tādējādi ir rupji pārkāpta tiesnešu iecelšanas procedūra (EU:C:2021:289, 87.–89. punkts).

[13] Spriedums, 1997. gada 17. septembris, *Dorsch Consult* (C-54/96, EU:C:1997:413, 23. punkts). Nesenāk skat., piemēram, spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

[14] Šajā nozīmē skat. nesen pieņemtu spriedumu, 2021. gada 2. marts, A.B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153, 90. punkts un tajā minētā judikatūra).

[15] Šajā nozīmē skat. atzinumu 1/09 (Vienota sistēma strīdu izskatīšanai patentu jomā) (EU:C:2011:123, 66. punkts).

[16] Skat. arī manus secinājumus lietā *Pula Parking* (C-551/15, EU:C:2016:825, 85. un 86. punkts) un ģenerāladvokāta N. Vāla [*N. Wahl*] secinājumus apvienotajās lietās *Torresi* (C-58/13 un C-59/13, EU:C:2014:265, 53. punkts).

52. Savukārt šāda analīze nekad netika izmantota, lai pārbaudītu, vai (viena vai vairākas) konkrētas *personas*, kuras pieder šādai iestādei un ietilpst iztiesāšanas sastāvā, kas sagatavoja lūgumu, katra individuāli izpilda *Dorsch* kritērijus. Uzmanības centrā vienmēr ir bijusi struktūra [17], kas iesniedz lūgumu, tostarp gadījumos, kad šīs struktūras sastāvā ir tikai viena persona [18].

53. Tas pats ir gadījumā, kad pārbauda divus konkrētus *Dorsch* kritērijus, kas tika nošķirti kā iespējami problemātiski šīs lietas kontekstā – tiesību aktos noteikta tiesa un arī tās neatkarība.

54. Pirmkārt, ciktāl runa ir par kritēriju "*tiesību aktos noteikta*" tiesa, (pieļauju, ne pārāk plašajā) judikatūrā ir norādīts – lai izpildītu šo kritēriju, dalībvalsts tiesībās ir jābūt noteiktai iesniedzējai struktūrai, kurai pieder konkrētās personas, kas iesniegušas lūgumu. Šis kritērijs ir paredzēts tam, lai nepieļautu tādu lūgumu pieņemamību, kurus iesniedz struktūras, kas izveidotas uz līguma pamata (it īpaši noteiktu veidu šķīrējtiesas) [19].

55. Piemēram, jaunu virzienu iezīmējošā spriedumā *Nordsee* Tiesa analīzi veica, koncentrējoties uz iesniedzējas struktūras darbības juridisko pamatu (šķīrējtiesa, kas izveidota uz pušu līguma pamata), un uzskatīja, ka tā nav tiesa, ņemot vērā, ka šķīrējtiesas procedūrai ir vāja saikne ar dalībvalsts tiesiskās aizsardzības līdzekļu sistēmu, ko nodrošina vispārējās jurisdikcijas tiesas [20]. Līdzīga pieeja tika izmantota nesenākās lietās, kurās Tiesa bija izvērtējusi jautājumus par iesniedzējas struktūras veikto funkciju faktisko būtību [21].

56. Tiesas novērtējums par iesniedzējas struktūras būtību pēdējo gadu laikā tiešām ir pilnveidojies un kļuvis stingrāks [22]. Droši vien vairs nevarētu apgalvot, kā to, kā labi zināms, pirms kādiem gadiem bija izdarījis ģenerāladvokāts D. Ruiss-Harabo Kolomers [*D. Ruiz-Jarabo Colomer*], ka "judikatūra ir kazuistiska, ļoti elastīga un ne pārāk zinātniska, ar tik plašu izklāstu, ka Baratarijas salas pārvaldnieka Sančo Pansas [*Sancho Panza*] lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu būtu pieņemams" [23]. Vienlaikus tomēr ir (pareizi) saglabāts zināms elastīgums, lai valsts struktūrām, kuras *faktiski* pilda tiesas funkcijas, ļautu izmantot prejudiciālā nolēmuma procedūru, lai arī kāds nosaukums vai apzīmējums šīm struktūrām tiktu dots saskaņā ar valsts tiesībām [24].

[17] Sākot jau ar tādām lietām kā, piemēram, 1966. gada 30. jūnija spriedums *Vaassen-Göbbels* (61/65, EU:C:1966:39, 273. punkts), nav nejaušība, ka konsekventi tika izmantots termins "struktūra" ("organisme" franču valodā; "Einrichtung" vācu valodā), lai apzīmētu attiecīgo iestādi.

[18] Jau, piemēram, 1987. gada 11. jūnija spriedumā X (14/86, EU:C:1987:275, 6. un 7. punkts) saistībā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko sagatavojis Itālijas *Pretore*, kas lietu izskata vienpersoniski un būtībā darbojas tiesvedības stadijā kā izmeklēšanas tiesnesis.

[19] Vispārējam priekšstatam skat., piemēram, Broberg, M., un Fenger, N., *Preliminary References to the European Court of Justice*, 2. izd., Oxford University Press, Oksforda, 2014, 61. un 62. lpp.

[20] Spriedums, 1982. gada 23. marts (102/81, EU:C:1982:107, 7.–16. punkts).

[21] Skat. tostarp spriedumus, 2014. gada 12. jūnijs, *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754, 24. punkts); 2014. gada 17. jūlijs, *Torresi* (C-58/13 un C-59/13, EU:C:2014:2088, 20. punkts), un 2015. gada 6. oktobris, *Consorci Sanitari del Maresme* (C-203/14, EU:C:2015:664, 18. punkts).

[22] Skat. it īpaši spriedumus, 2014. gada 9. oktobris, *TDC* (C-222/13, EU:C:2014:2265, 27.–38. punkts), un 2020. gada 21. janvāris, *Banco de Santander* (C-274/14, EU:C:2020:17, it īpaši 55. punkts).

[23] Ģenerāladvokāta D. Ruisa-Harabo Kolomera secinājumi lietā *De Coster* (C-17/00, EU:C:2001:366, 14. punkts).

[24] Skat. it īpaši spriedumu, 2014. gada 17. jūlijs, *Torresi* (C-58/13 un C-59/13, EU:C:2014:2088, 15.–30. punkts), un rīkojumu, 2018. gada 23. oktobris, *Conseil départemental de l'ordre des chirurgiens-dentistes de la Haute-Garonne* (C-296/18, nav publicēts, EU:C:2018:857, 6. punkts). Plašāk par šo jautājumu un ar turpmākām norādēm skat. manos secinājumos lietā *Ministerstwo Sprawiedliwości* (C-55/20, EU:C:2021:500, 31.–62. punkts).

57. Šāda pieeja, šķiet, aizvien vairāk ir pamatota, ja ņem vērā faktu, ka kritērijs "tiesību aktos noteikta" LESD 267. panta nozīmē vairākās valodās ir izteikts ar terminiem, kas norāda uz lūgumu sniedzošās struktūras "juridisko izcelsmi"[25]. Tas vēlreiz akcentē to, ka galvenais jautājums ir – vai struktūra ir *noteikta*, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem, nevis vai konkrētais šīs struktūras sastāvs atsevišķajā gadījumā darbojas saskaņā ar valsts tiesībām. Angļu valodas polisēmiskais vārds "law", kas var attiekties gan uz tiesību aktiem (likumu), gan uz noteikumu sistēmu[26], šajā kontekstā tādējādi var būt maldinošs.

58. Šajā lietā Tiesa faktiski tiek aicināta sīkāk izvērtēt kritēriju "tiesību aktos noteikta" LESD 267. panta vajadzībām. Šajā nozīmē šis kritērijs vairs nenozīmētu vienkārši to, ka tiesu *struktūra*, kas iesniedz lūgumu, ir tiesību aktos noteikta struktūra tādā nozīmē, ka tā ir izveidota *ar likumu*, atšķirībā no izveidošanas, pamatojoties uz līgumu, bet būtu arī jāizvērtē, vai atsevišķs *tiesnesis*, kas gatavo lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir *likumīgi iecelts amatā*, kā arī visi citi iespējamie elementi attiecībā uz šādas struktūras darbības likumību.

59. Manuprāt, šāda pieeja nebūtu pamatota. Kā paskaidrots iepriekš, konkrētais "tiesību aktos noteiktas" tiesas jēdziens LESD 267. panta kritēriju kontekstā vienmēr ir nozīmējis kaut ko citu. Taisnība, ka pastāv jēdziens ar tādu pašu (vai ļoti līdzīgi) nosaukumu, proti, "ar (saskaņā ar) likumu noteikta tiesa", kas tiek ņemts vērā, izvērtējot, vai atsevišķā gadījumā ir pārkāptas tiesības uz taisnīgu tiesu atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") 6. panta 1. punktam[27], kas tagad faktiski ir replicēts Hartas 47. pantā[28].

60. Tomēr, kā izriet no jau sniegtajiem paskaidrojumiem[29], abas tiesību normas – Hartas 47. pants, no vienas puses, un LESD 267. pants, no otras puses, – ir izstrādātas atšķirīgiem mērķiem. Identificēt atbilstošās tiesas – sarunu partnerus, kas ir dalībvalstu struktūras, kuras var iesniegt jautājumu Tiesai, nav tas pats, kas noteikt iztiesājošā sastāva veidošanas pārkāpumus katrā atsevišķā gadījumā, lai aizsargātu Savienības tiesībās balstītās indivīda tiesības. Pēdējā minētajā gadījumā iztiesājošā sastāva likumības vērtējums pēc būtības notiek katras konkrētās lietas līmenī, bet pirmajā minētajā gadījumā ne vienmēr tā ir.

61. Tādējādi nebūtu pareizi Hartas 47. pantā noteikto jēdzienu "tiesību aktos noteikta tiesa" vienkārši un mehāniski "izgriezt un iekopēt" LESD 267. pantā to kopumā līdzīgā atveidojuma dēļ, pienācīgi nepārdomājot to atšķirīgo saturu.

62. Otrkārt, attiecībā uz LESD 267. pantā noteikto *neatkarības kritēriju* Tiesa ir konsekventi norādījusi, ka tam ir nepieciešams, lai pastāvētu "*tiesību normas*, it īpaši attiecībā uz tiesas sastāvu, tās locekļu iecelšanu amatā un pilnvaru ilgumu, kā arī viņu atturēšanās, noraidīšanas un atsaukšanas iemesliem, lai kliedētu cilvēkos jebkādas pamatotas šaubas par minētās struktūras ārēju neietekmējamību un tās neitralitāti attiecībā uz tajā izvērtējamajām interesēm"[30]. Tiesa ir arī

[25] Skat. tostarp vācu valodā (*gesetzliche Grundlage der Einrichtung*), spāņu valodā (*origen legal*), franču valodā (*origine légale*), itāļu valodā (*origine legale*), portugāļu valodā (*origem legal*).

[26] Kā Tiesa nesen atzīmēja lietā, kas, lai arī citā kontekstā, raisīja līdzīgu jautājumu par interpretāciju, 2017. gada 15. marta spriedumā *Al Chodor* (C-528/15, EU:C:2017:213, 31. punkts).

[27] ECT spriedums, 2020. gada 1. decembris, *Guðmundur Andri Ástráðsson* pret Islandi (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, 229.–234. punkts), kā nesen apstiprināts ECT spriedumā, 2021. gada 7. maijs, *Xero Flor w Polsce sp. z o.o.* pret Poliju (CE:ECHR:2021:0507JUD000490718, 243.–247. punkts).

[28] Nesenāk skat., piemēram, ģenerāladvokāta J. Tančeva secinājumus lietā W.Ż. (C-487/19, EU:C:2021:289, 70.–80. punkts).

[29] Šo secinājumu 36.–42. punkts.

[30] Skat. nesenāku spriedumu, 2021. gada 20. aprīlis, *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311, 53. punkts un tajā minētā judikatūra). Mans izcēlums.

precizējusi, ka tai principā nav jāsecina, ka valsts noteikumi, kas nodrošina tiesas neatkarību, var tikt piemēroti tādā veidā, kas ir pretrunā principiem, kuri iekļauti vietējā tiesību sistēmā, vai tiesiskas valsts principiem [31].

63. Attiecīgi Tiesas analīze – arī šajā lietā – ir vērsta uz tiesisko regulējumu un tajā sniegtajām garantijām aizsargāt tiesnešu spēju pildīt savus pienākumus bez jebkāda (tieša vai netieša, faktiska vai potenciāla) spiediena [32]. Uzmanības centrā vienmēr ir bijis tas, vai struktūra, kas iesniedz lūgumu, ir strukturāli neatkarīga no tajā skatītā strīda dalībniekiem [33], kā ar tai netiek doti nekādi ārēji norādījumi, kas liecinātu, ka šī struktūra institucionāli ir administrācijas sastāvdaļa [34].

64. Piemēram, nesen skatītā lietā daži tās dalībnieki bija pauduši šaubas, vai iesniedzējtiesnesis, kas lietu izskata vienpersoniski, atbilst Savienībā noteiktajam neatkarības un objektivitātes standartam, pamatojoties uz to, ka – tā kā jautājums bija par Itālijas miertiesnešu statusu – viņu pēc būtības interesēja strīda iznākums. Izvērtējot attiecīgās valsts tiesību normas, Tiesa tomēr noraidīja šo iebildumu un nosprieda, ka lieta ir pieņemama. Tā konstatēja, ka Itālijas miertiesneši "savas funkcijas veic pilnīgi patstāvīgi, ievērojot noteikumus disciplinārlietu jomā un bez ārēja spiediena, kas var ietekmēt viņu lēmumus". Neizskatot konkrēto iesniedzējtiesneša amatu, Tiesa piebilda, ka tas "neļauj šaubīties, ka miertiesa atbilst [kritērijam, kas saistīts] ar tās izveidošanu ar likumu" [35].

b) Nepārtraukta dialoga vērtība

65. Īsumā, jēdziena "tiesa" atkārtota interpretācija LESD 267. panta vajadzībām, kālab Tiesai būtu jāizvērtē to personu konkrētā situācija, kuras ietilpst šajās valsts struktūrās, nesaskanētu ar prejudiciāla nolēmuma tiesvedības būtību un mērķi. Atšķirībā no Hartas 47. panta un, iespējams, ja gadījums ir pietiekami nopietns, arī atšķirībā no LES 19. panta 1. punkta, analīze, ko veic saskaņā ar LESD 267. pantu, vienmēr ir bijusi saistīta ar to, ka tiek identificēti tikai atbilstošie Tiesas institucionālie sarunu partneri, nevis ar iesniedzējtiesā skatītās tiesvedības katra elementa likumību. Proti, prejudiciālā nolēmuma tiesvedība ir zināmā mērā formalizēta un tādējādi ir formāla, proti, LESD 267. pantā ir noteikts tiesu *iestāžu* dialogs, nevis šos iestāžu sastāvā esošo *fizisko personu* dialogs.

66. Jānorāda vēl četri sistēmiski iemesli, kāpēc uzskatu, ka tam tā ir jāpaliek arī visai problemātiskās lietās, kāda ir šī.

[31] Spriedums, 1999. gada 4. februāris, *Köllensperger* un *Atzwanger* (C-103/97, EU:C:1999:52, 24. punkts). Šī judikatūra saskan ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas pieeju šajā jautājumā, skat. ECT spriedumu, 2018. gada 6. novembris, *Ramos Nunes de Carvalho e Sá* pret Portugāli (CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, 186. punkts).

[32] Skat. tostarp spriedumu, 2016. gada 24. maijs, *MT Højgaard* un *Züblin* (C-396/14, EU:C:2016:347, 22.–32. punkts).

[33] Spriedums, 2006. gada 19. septembris, *Wilson* (C-506/04, EU:C:2006:587, 49. punkts).

[34] Tādējādi nepieļaujot, ka struktūras, kurām uzdots izskatīt pārsūdzības administratīvā kārtā, Tiesai iesniedz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu; skat., piemēram, spriedumus, 1993. gada 30. marts, *Corbiau* (C-24/92, EU:C:1993:118, 15.–17. punkts), vai 2002. gada 30. maijs, *Schmid* (C-516/99, EU:C:2002:313, 34.–38. punkts).

[35] Spriedums, 2020. gada 16. jūlijs, *Governo della Repubblica italiana* (Itālijas miertiesnešu statuss) (C-658/18, EU:C:2020:572, it īpaši 43. un 55. punkts). Salīdzināt šo lietu ar iepriekšējām lietām – kas būtībā attiecas uz šo pašu jautājumu –, kurās Tiesa noraidīja lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu kā nepieņemamu, bet tikai tāpēc, ka lieta acīmredzami nebija iesniedzējtiesas kompetencē saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Lai arī daži lietas dalībnieki bija ierosinājuši jautājumu par neobjektivitāti, Tiesa neatsaucās ne uz vienu šādu argumentu savos rīkojumos; skat. rīkojumus, 2018. gada 6. septembris, *Di Girolamo* (C-472/17, nav publicēts, EU:C:2018:684), un 2019. gada 17. decembris, *Di Girolamo* (C-618/18, nav publicēts, EU:C:2019:1090).

67. Pirmkārt, būtu neloģiski (un neproduktīvi), ja Tiesa kategoriski atteiktos iesaistīties tiesiskā dialogā ar struktūrām, kuras, katrā ziņā formāli, patiešām pilda tiesas funkcijas valsts līmenī un kurām ir nepieciešama palīdzība Savienības tiesību interpretēšanā un piemērošanā tiesvedībā, ko tās skata. Šajā kontekstā diez vai ir jānorāda, ka Tiesas atbildei uz to uzdotajiem jautājumiem būtu jābūt saistošai gan iesniedzējtiesai, gan citām valsts tiesām, kuras saskaras ar tādiem pašiem juridiskajiem jautājumiem [36]. Tāpēc, iesniedzot lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu, iesniedzējtiesa apņemas ievērot attiecīgajā lietā piemērojamo Savienības tiesību normu interpretāciju, ko sniegusi Tiesa.

68. Otrkārt, ja pastāv (apgalvoti, iespējami vai varbūtēji) jautājumi saistībā ar lietu iztiesājošā valsts tiesneša (tiesnešu) juridisko un morālo taisnīgumu, atsevišķiem tiesvedības *dalībniekiem* netiek liegtas tiesības uz attiecīgo Savienības tiesību normu pareizu piemērošanu. Tāpēc institucionālā un vispārējā pieeja attiecībā uz jēdzienu "tiesa" LESD 267. panta izpratnē, manuprāt, vairāk atbilst tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību, kas ietvertas tostarp Hartas 47. pantā.

69. Treškārt, praktiskā ziņā Tiesai nav vajadzīgo līdzekļu, lai veiktu konkrētu tiesnešu objektivitātes un morālās stājas novērtējumu valsts līmenī pieņemamības novērtējuma veidā saskaņā ar LESD 267. pantu. Atliekot malā to, ka šādiem centieniem ir nepieciešams interpretēt attiecīgos valsts tiesību aktus un ka lietas dalībnieki, visticamāk, apstrīdēs jebkādu faktisko elementu pierādījuma spēku un valsts tiesību normu interpretāciju, joprojām izšķiroši ir tas, ka pieņemamības posmā būtu nepieciešams veikt sīku un padziļinātu pārbaudi. Šādā veidā to, vai prasība, kas attiecas uz Hartas 47. pantu vai LES 19. pantu, ir pamatota, varētu pārbaudīt jau pieņemamības posmā, un analīze varētu kļūt savā ziņā cirkulāra [37].

70. Visbeidzot, ceturtkārt, pastāv Tiesas judikatūras horizontālās saskanības jautājums. Parastos apstākļos daudzi, tostarp arī es, uzskatītu par visai dīvainu ieteikumu, ka Tiesai, lai nolemtu, vai valsts tiesas sagatavoto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemt vai noraidīt, būtu jānovērtē atsevišķu šīs tiesas tiesnešu "kvalitāte". Vai tiesneši, kas iesnieguši lūgumu, ir likumpaklausīgas personas, kas pilda savas funkcijas godīgi, kā tas prasīts? Vai konkrētajā gadījumā ir kāds iespējamais interešu konflikts? Vai tiesnesis, pret kuru ierosināta disciplinārlieta, var joprojām iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu citā lietā? Kā būs ar tiesnesi, kurš tiek turēts aizdomās par korupciju un pret kuru jau ir uzsākta krimināllieta, bet kurš nav oficiāli atcelts no amata? Vai Tiesai ir jāizvērtē visi šie jautājumi, kad tā "filtrē" lūgumus, kas iesniegti saskaņā ar LESD 267. pantu?

71. Pēdējo gadu laikā, it īpaši, ņemot vērā tiesiskuma krīzi vairākās dalībvalstīs, Tiesai ir bijis ne tikai jāpilnveido judikatūru, lai sniegtu norādījumus attiecībā uz situācijām un scenārijiem, par kuru iespējamību reti kurš vispār varēja iedomāties, bet arī nācies atrunāt izņēmumus no parasti piemērojamām tiesību normām, ņemot vērā netipiskas lietas. Kā jau esmu skaidrojis citviet, es nesaskatu iespējamās dubultstandartu problēmas šādās lietās, jo situācijas ir objektīvi atšķirīgas [38].

[36] Kopumā par šo jautājumu un ar atsaucēm uz attiecīgo judikatūru skat. manus secinājumus lietā *Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe* (C-620/17, EU:C:2019:340, 59.–62. punkts).

[37] Sīkāk attiecībā uz līdzīgiem jautājumiem, kas radušies saistībā ar 2020. gada 9. jūlija spriedumu *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535), skat. manus secinājumus lietā WB u.c., 115.–120. punkts.

[38] Skat. manus secinājumus lietā WB u.c., 154. punkts.

72. Tomēr šajā lietā Tiesai faktiski tiek vaicāts vēlreiz interpretēt vispārēji piemērojamos *Dorsch* kritērijus, kuri ir transversāli piemērojami visās lietās neatkarīgi no tiesu struktūras dalībvalstī, un būtiski paplašināt tvērumu un (lietas dalībnieku) argumentus, kas var rasties jau pieņemamības posmā saskaņā ar LESD 267. pantu. Visu šajā secinājumu daļā izvirzīto iemeslu dēļ es neuzskatu, ka šāds solis būtu prasīts vai arī nepieciešams, pat ņemot vērā tādas netipiskas lietas, kāda ir šī.

73. Ņemot vērā iepriekš minēto, esmu nonācis pie secinājuma, ka iespējamie šajā lietā lūgumu iesniegušā tiesneša iecelšanas amatā procedūras trūkumi [39] un/vai viņa personiskās un profesionālas saites ar tieslietu ministru/ģenerālprokuroru [40] nav pamats šā lūguma nepieņemamībai.

74. Šādam secinājumam tomēr ir jāpievieno divas svarīgas atrunas.

75. Pirmkārt, ir ļoti skaidri jāuzsver, ka šāds secinājums – LESD 267. panta īpašo mērķu nolūkā – nekādā veidā nenozīmē, ka iesniedzējtiesa ir likumīgi izveidota un/vai ka, konkrētāk, iesniedzējtiesnesis ir likumīgi iecelts amatā. Ombuda ierosinātie jautājumi, manuprāt, patiešām ir visai satraucoši. Tas tā ir jo īpaši tad, ja ombuda apgalvojumus izskata plašākā institucionālā un konstitucionālā kontekstā – par ko Tiesa labi zina – par tiesiskuma stāvokli Polijā.

76. Tomēr šiem faktoriem attiecīgā gadījumā varētu būt nozīme saistībā ar iesniedzējtiesas neatkarības novērtējumu saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu un/vai Hartas 47. pantu, un tie var likt izdarīt secinājumu, ka abas šīs tiesību normas ir pārkāptas. Savukārt, kā iepriekš esmu skaidrojis, šiem faktoriem parasti nav nozīmes, nosakot, vai valsts struktūra ir "tiesa" saskaņā ar LESD 267. pantu. Ierosinājums, ka formāliem, institucionāliem partneriem būtu jāturpina sarunāties pat tad, ja vienam no tiem ir visai nopietnas šaubas par otras puses sastāvā esošo personu individuālajām kvalitātēm, ir balstīts uz pavisam atšķirīgiem apsvērumiem, nevis uz otras puses atzīšanu, pat netiešu.

77. Otrkārt, neizslēdzu, ka citādu secinājumu, iespējams, varētu izdarīt, ja faktori, kas attiecas uz saskaņā ar LESD 267. pantu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu oficiāli iesniegušās valsts tiesas sastāvā esoša viena vai vairāku tiesnešu personīgo situāciju, būtu nozīmīgāki un neattiektos vien uz šo attiecīgo personu vai personām, bet netieši ietekmētu valsts struktūras, kurā šis tiesnesis ietilpst, vispārējo darbību. Tomēr šādā gadījumā uzmanības un izvērtēšanas centrā būtu *struktūra*, kas iesniedz lūgumu, tādējādi saglabājot *Dorsch* loģiku un šajos secinājumos piedāvāto institucionālo pieeju. Institucionālās pieejas izmantošana *Dorsch* kritēriju novērtēšanai nenozīmē, ka nav jāizvērtē institucionālais *konteksts*. Būtībā – zināmā līmenī – iestāde ir tās sastāvā esošo personu kopums. Tas, kādā veidā personas, kas (prezumējot) ir tiesu struktūras sastāvdaļa, tika ieceltas tiesneša amatā, nepārprotami ir šā konteksta sastāvdaļa.

78. Šāda situācija varētu rasties, piemēram, attiecībā uz atkarīgu vai pārņemtu tiesu iestādi dalībvalstī, kuru vienkārši vairs nevar saukt par "tiesu". Tas var, iespējams, notikt, ja samilzušie jautājumi, kas attiecas, piemēram, uz šīs (formāli tiesu) iestādes amatpersonu iecelšanu, politisko ietekmi tās lēmumu pieņemšanā un citiem iespējamiem elementiem, liecina, ka šādā apveidā to vairs nevar saukt par neatkarīgu tiesu. Tādā gadījumā tomēr secinājums būtu tāds, ka *pati*

[39] Pilnīguma labad, taču, manuprāt, nekādā veidā neiespaidojot šīs lietas raksturu, varētu piebilst, ka procesuālo pārkāpumu esamība minētajā amatā iecelšanas procedūrā pēc šīs lietas izskatīšanas tika apstiprināta ar *Naczelny Sąd Administracyjny* (Augstākā administratīvā tiesa) 2021. gada 6. maija spriedumiem II GOK 2/18, II GOK 3/18, II GOK 5/18, II GOK 6/18 un II GOK 7/18. Šo procesuālo pārkāpumu dēļ minētā tiesa atcēla apstrīdētās *KRS* rezolūcijas, tomēr nekādā veidā neskarot jautājumu par Republikas prezidenta lēmumu par attiecīgo tiesnešu iecelšanu amatā spēkā esamību.

[40] Saistībā ar problēmām, kas attiecībā uz LES 19. panta 1. punktu un Hartas 47. pantu izriet no šādas lomu "velnišķīgas savienības", skat. manus secinājumus lietā WB u.c., it īpaši 178.–192. punktu.

struktūra vairs nav uzskatāma par "tiesu", pat saskaņā ar ievērojami vieglāko LESD 267. panta noteikumu, un tas nozīmē, ka Tiesa vairs nevar pat iesaistīties sarunās ar šādu struktūru. Ar šādu struktūru tad pilnībā būtu jāizbeidz dialogs.

79. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, uzskatu, ka šīs tiesvedības vajadzībām *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa), kuras sastāvā ir tiesnesis, kas lietu izskata vienpersoniski, joprojām ir uzskatāma par "tiesu" LESD 267. panta izpratnē.

2. Vai lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir "atbilstošs" saskaņā ar LESD 267. pantu?

80. Vēl viens jautājums saistībā ar lietas pieņemamību, kas tika ierosināts šajā tiesvedībā, ir par uzdoto prejudiciālo jautājumu "atbilstību" (vai "nepieciešamību").

81. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru prejudiciālā nolēmuma procedūras pamatā ir nevis konsultatīvu viedokļu formulēšana par vispārīgiem vai hipotētiskiem jautājumiem, bet gan *vajadzība* efektīvi atrisināt strīdu [41]. Šajā saistībā vienīgi valsts tiesa, kura izskata strīdu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas lēmumu, ņemot vērā lietas īpatnības, novērtē gan prejudiciālā nolēmuma nepieciešamību sprieduma taisīšanai, gan Tiesai uzdoto jautājumu atbilstību [42].

82. No tā izriet, ka uz jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju attiecas atbilstības prezumpcija, proti, valsts tiesas iesniegto lūgumu Tiesa var noraidīt tikai tad, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamatlietas faktisko situāciju vai tās priekšmetu, vai arī gadījumos, kad izvirzītā problēma ir hipotētiska vai kad Tiesai nav ziņu par faktiskiem vai tiesiskiem apstākļiem, kas ir vajadzīgas, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem [43].

83. Konkrētāk, attiecībā uz atbilstības/nepieciešamības kritēriju Tiesa ir konsekventi noteikusi – lēmumā, kas iesniedzējtiesai būs jāpieņem, ir *jāspēj ņemt vērā* prejudiciālajā nolēmumā sniegto atbildi [44].

84. Šajā saistībā lietā *Miasto Łowicz* – nesenā lietā, kurā, līdzīgi kā šajā lietā, radās jautājumi saistībā ar tiesiskumu – Tiesa uzsvēra, ka, lai konstatētu "nepieciešamību" LESD 267. panta izpratnē, starp iesniedzējtiesā skatīto strīdu un Savienības tiesību normām, kuru interpretācija tiek lūgta, ir jāpastāv tādai saiknei, ka "šī interpretācija ir objektīvi vajadzīga nolēmumam, kas iesniedzējtiesai ir jāpieņem" [45]. Tiesas ieskatā, šāds sasaistes faktors pastāv, ja: i) strīds pēc būtības ir saistīts ar Savienības tiesībām, ii) jautājums attiecas uz Savienības procesuālo tiesību normām, kas varētu būt piemērojamas, vai iii) Tiesai lūgtā atbilde varētu sniegt iesniedzējtiesai tādu Savienības tiesību interpretāciju, kas tai ļautu izlemt valsts tiesību procesuālos jautājumus, pirms tā var izšķirt tajās izskatāmos strīdus pēc būtības [46].

41 Šajā sakarā skat. spriedumu, 2017. gada 28. marts, *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236, 194. punkts un tajā minētā judikatūra).

42 Skat. spriedumu, 2020. gada 24. novembris, *Openbaar Ministerie* (Dokumentu viltošana) (C-510/19, EU:C:2020:953, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

43 Turpat, 26. punkts.

44 Skat. tostarp spriedumus, 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 24. punkts), un 2018. gada 19. jūnijs, *Gnandi* (C-181/16, EU:C:2018:465, 31. punkts).

45 Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, 48. punkts).

46 Turpat, 49.–51. punkts.

85. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu neietilpst pirmajās divās kategorijās, jo nav Savienības tiesību normas, kura pēc būtības vai procesuāli būtu piemērojama iesniedzējtiesā skatītajai lietai un par kuras interpretāciju vai spēkā esamību iesniedzējtiesa paustu šaubas. Iesniedzējtiesa gan atsaucas uz Direktīvas 93/13 7. panta 1. un 2. punktu, kā arī Hartas 38. pantu, minot tās kā tiesību normas, kas arī varētu būt piemērojamas strīdam pamatlietā. Tomēr būtu nepieciešama ļoti liela iztēle un gara izrietošo argumentāciju ķēde, lai no šo tiesību normu tvēruma nonāktu līdz šīs tiesas faktiski iesniegto jautājumu būtībai.

86. Katrā ziņā izskatās, ka šī lieta ietilpst trešajā kategorijā. Proti, iesniedzējtiesa lūdz Tiesu atbildēt uz uzdotajiem jautājumiem, lai atrisinātu valsts procesuālu tiesību jautājumu, pirms tā pēc būtības var pieņemt nolēmumu izskatāmajā lietā.

87. Saskaņā ar šajā tiesvedībā iegūto informāciju *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) iesniegtā kasācijas sūdzība principā tiek izskatīta divos posmos. Sākotnējā posmā šī tiesa, kuras sastāvā ir *tiesnesis, kas lietu izskata vienpersoniski*, izskata pārsūdzības pieņemamību. Saskaņā ar Polijas Civilprocesa kodeksa (turpmāk tekstā – "Polijas CPK") 398.[9] panta 1. punkta 3. apakšpunktu kasācijas sūdzība ir pieņemama tostarp vien tad, ja apstrīdētais lēmums tika pieņemts saskaņā ar prettiesisku procedūru. Saskaņā ar Polijas CPK 379. panta 4. punktu procedūra ir prettiesiska tostarp tad, ja iztiesājošais sastāvs neatbilst attiecīgajām tiesību normām vai ja lietu skata tiesnesis, kurš ticis noraidīts. Tikai tad, ja pārsūdzība tiek uzskatīta par pieņemamu, *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa), kas lemj *triju tiesnešu* sastāvā, nākamajā posmā izskata pārsūdzību pēc būtības.

88. Kā Polijas valdība un Komisija ir skaidrojušas tiesas sēdē, tiesnesim, kas pārbauda pārsūdzības pieņemamību, ir jākonstatē, ka tiek izpildīts viens no četriem Polijas CPK 398.[9] panta 1. punktā noteiktajiem pieņemamības nosacījumiem, lai lietu virzītu tālāk. Tālab tiesnesim, kas atbild par šo sākotnējo posmu, vispirms ir jāpieņem īpašs un atsevišķs pozitīvs vai negatīvs lēmums par pieņemamību, tādējādi noslēdzot sākotnējā novērtējuma posmu.

89. Ņemot vērā iepriekš minēto, nevar secināt, ka uzdotie jautājumi nav atbilstoši, lai iesniedzējtiesa varētu pieņemt lēmumu. Jautājums par to, vai tiesa, kuras spriedums tiek pārskatīts, ir atbilstošā sastāvā, ir viens no kasācijas sūdzības pamatiem. Tādējādi iesniedzējtiesai tas ir jānovērtē, ja tas nepieciešams *ex officio*, un šajā jautājumā izdarītie secinājumi ir jāpamato atsevišķi. Šāds jautājums tāpēc patiešām ir *in limine litis* elements par valsts tiesību atbilstību Savienības tiesībām, un iesniedzējtiesai tas ir jārisina, lai varētu nolemt, vai kasācijas sūdzība ir pieņemama.

90. Tādējādi uzskatu, ka uzdotie jautājumi ir *atbilstoši* un tādējādi tie ir pieņemami, jo Tiesas atbilde uz šiem jautājumiem ļaus iesniedzējtiesai pieņemt nolēmumu izskatāmajā lietā.

C. Par lietas būtību

91. Iesniedzējtiesas jautājumos, no kuriem dažus var izskatīt kopā, Tiesai ir paustas vairākas šaubas par to, kā interpretējams tiesu varas neatkarības princips, kas izriet no LES 19. panta 1. punkta, lasot to kopsakarā ar LES 2. pantu, un no Hartas 47. panta. Lai arī šajos jautājumos iesniedzējtiesa atsaucas uz vairākām citām tiesību normām, es neuzskatu, ka to atsevišķa apspriešana varētu sniegt papildu skaidrību par ierosinātajiem jautājumiem.

92. Iesniedzējtiesas ierosinātie jautājumi, pirmām kārtām, attiecas uz analīzes veidu (un šī tiesa izšķir divu veidu analīzi – *in abstracto* un *in concreto*), kas ir jāveic, lai pārbaudītu, vai tiek ievērots tiesu varas neatkarības princips. Šis jautājums ir transversāls un konstatēts vairākos uzdotajos jautājumos. Tāpēc vispirms es izskatīšu to ievada piezīmēs (1). Pēc tam un ņemot to vērā, es pievērsīšos konkrētajiem uzdotajiem jautājumiem. Iesākumā novērtēšu, vai konkrēti fakti, kas attiecas uz tiesas spriešanas funkcijas pildošo personu pirmo iecelšanu amatā, var likt apšaubīt viņu neatkarību LES 19. panta 1. punkta un Hartas 47. panta izpratnē, vai tas būtu saistībā ar iecelšanu amatā komunistiskā režīma laikā (2) vai vēlākā posmā, iespējams, nepilnīgās procesuālās sistēmās, kas tam sekoja līdz pat 2018. gadam (3). Visbeidzot aplūkošu iesniedzējtiesas paustās šaubas par to, vai principā ir pēc savas iniciatīvas jāierosina jautājums par neatkarību un vai tiesnešu neatceļamības princips varētu liegt to darīt (4).

1. Ievada piezīmes – tiesu varas neatkarības novērtēšana

93. Iesniedzējtiesas jautājumi rosina Tiesu, pirmkārt un galvenokārt, precizēt, kādā veidā ir jānovērtē, vai tiek ievērots tiesu varas neatkarības princips. Lai labāk saprastu iesniedzējtiesas izvirzītos jautājumus, ir lietderīgi īsumā atgādināt, kādas ir šīs tiesas paustās šaubas šajā saistībā.

94. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa norāda, ka Tiesa savos agrākajos lēmumos ir skaidri norādījusi – lai noteiktu, vai valsts tiesa ir "neatkarīga", ir jāņem vērā tostarp tas, kādā veidā ir iecelti amatā tās locekļi, un viņu pilnvaru laiks. Konkrētāk, Tiesa nosprieda, ka neatkarīgi no tā, kāds konstitucionālais modelis ir izraudzīts attiecībā uz iecelšanu amatā, "vēl ir jāpārliecinās, ka iecelšanas lēmumu pieņemšanas materiāltiesiskie nosacījumi un procesuālā kārtība ir tādi, kas nevar radīt cilvēkiem nekādas pamatotas šaubas par minēto tiesnešu ārēju neietekmējamību un to neitralitāti attiecībā uz tiesā izvērtējamajām interesēm, tiklīdz attiecīgās personas ir ieceltas amatā"[47].

95. Šajā saistībā iesniedzējtiesa norāda, ka lietā A. K. u.c. Tiesa galvenokārt norādījusi, ka neatkarības principa apgalvotie pārkāpumi ir jāizvērtē, aplūkojot visus attiecīgos elementus un attiecīgā gadījumā ņemot vērā attiecīgo pasākumu pamatojumam norādītos iemeslus un konkrētos mērķus. Nebūtu jānovērtē attiecīgo elementu nozīme pati par sevi vai izolēti, bet gan tie ir jānovērtē kopā, ņemot vērā plašāku tiesisko un institucionālo ainu[48].

96. Tomēr iesniedzējtiesa paskaidro, ka nav droša, kā faktiski būtu jāanalizē atbilstība neatkarības principam. Proti, šī tiesa uzskata, ka novērtējumu var veikt *in abstracto* vai *in concreto*. Attiecībā uz konkrēto strīdīgo situāciju pamatlietā iesniedzējtiesa skaidro, ka novērtējums *in abstracto* varētu nozīmēt, ka katrs gadījums, kad tiesnesis ir iecelts amatā saskaņā ar neatbilstīgu procedūru, varētu raisīt bažas neatkarīgi no tā, kā tas ietekmē konkrēto izvērtējamo lietu. Attiecīgi šajā kontekstā nebūtu būtiski, kāds ir iztiesāšanas sastāvā esošā konkrētā tiesneša amats, rīcība un karjeras ceļš. No otras puses, atbilstību neatkarības principam varētu pārbaudīt *in concreto*, kas nozīmētu, ka jāpierāda prettiesiskās tiesneša amatā iecelšanas procedūras saikne ar faktisko vai iespējamo ietekmi uz konkrētās lietas iznākumu.

97. Manuprāt, iesniedzējtiesas izvirzītās problēmas pamatā ir minētā sprieduma savā ziņā nepilnīga izpratne. Iesniedzējtiesa ir izcēlusi tikai vienu sprieduma A. K. u.c. aspektu un tad, nenorādot šāda novērtējuma kontekstu un mērķi, izvirza kļūdainu dihotomiju, pasniedzot

[47] Spriedums, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 127. un 130.–134. punkts un tajos minētā judikatūra) (turpmāk tekstā – "spriedums A. K u.c.").

[48] Spriedums A. K. u.c., 152. un 153. punkts.

in abstracto analīzi un *in concreto* analīzi kā savstarpēji izslēdzošas. Manuprāt, ja abas šīs pieejas izvērtē to atbilstošā kontekstā, tās ir nevis alternatīvas, bet viena otru papildinošas vai pat kumulatīvas pieejas.

98. Pirmkārt, norādot uz "visiem attiecīgajiem apstākļiem", Tiesa nav izslēgusi nevienu attiecīgo elementu veidu vai kategoriju. Manuprāt, Tiesa vienkārši norādīja – novērtējot tiesu varas (ne)atkarību, ne vienmēr pietiek tikai aplūkot "likumu uz papīra"[49]. Bieži vien ir nepieciešams izskatīt arī to, kā faktiski šīs tiesību normas tiek piemērotas[50]. Attiecīgi gan formāli un institucionāli elementi (kas ir galvenie faktori *in abstracto* analīzē), gan konkrētāki un lietai raksturīgi elementi (kas ir *in concreto* analīzes pamatā) var tikt ņemti vērā un attiecīgā gadījumā tie būtu jāņem vērā.

99. Ņemot vērā to, ka jautājums par tiesu varas neatkarības principu var rasties daudzās dažādās situācijās, nav iespējams *a priori* noteikt, kādu veidu elementiem būs lielāks svars. Tas, cik svarīgi būs šie elementi, kas, atkārtošu, katrā ziņā ir jānovērtē kopā, acīmredzami ir atkarīgs no konkrētās lietas specifikas.

100. Turklāt tikpat svarīgs ir arī kopējais konteksts, kādā šīs tiesību normas darbojas un kā tās ir saistītas vai mijiedarbojas ar citām tiesību normām un dalībniekiem. (Ne)atkarība pēc definīcijas ir relatīva – tā ir neatkarība no kāda vai atkarība no kāda. Tādējādi, lietojot metaforu: veicot tās novērtējumu, nevar ar mikroskopu pētīt vienu desas šķēli, neņemot vērā visu desas luņķi, kā un kur tas parasti tiek glabāts, kādā attālumā un saistībā pret citiem priekšmetiem tas atrodas uzglabāšanas telpā, un vienlaikus bezrūpīgi ignorēt faktu, ka telpas stūrī tam uzglūn diezgan liels plēsējs.

101. Otrkārt, un varbūt pat vēl svarīgāk, vienkārši nav iespējams *ex ante* noteikt testu, kas būtu universāli derīgs, lai novērtētu tiesu varas neatkarību, *neatkarīgi no* Savienības tiesību normas, kas ir piemērojama skatāmajā lietā. Censties abstraktā veidā viennozīmīgi noteikt, precīzi kad konkrētā tiesa ir "neatkarīga", nezinot, kādam *nolūkam* jautājums ir formulēts, vai tas būtu LESD 267. panta, Hartas 47. panta vai LES 19. panta 1. punkta kontekstā, vai arī kādi ir katras konkrētās lietas *apstākļi*, ir tas pats, kas lūgt Tiesai nolikt ratus zirgam priekšā.

102. Kā jau esmu centies skaidrot šo secinājumu iepriekšējās daļās un kā esmu sīki izklāstījis savos secinājumos lietā WB u.c., lai arī tiesu varas neatkarības princips Savienības tiesībās ir tikai viens, tas, ko tieši pārbaudīs un kādā detalizācijas pakāpē tas tiks darīts, būs atkarīgs no tā, kura Savienības tiesību norma faktiski tiek piemērota – LESD 267. pants, LES 19. panta 1. punkts vai Hartas 47. pants[51].

103. Saistībā ar analīzi saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu Tiesa, pirmkārt un galvenokārt, vairāk koncentrēsies uz formāliem un institucionāliem elementiem, savukārt saistībā ar analīzi saskaņā ar Hartas 47. pantu uzmanības centrā būs konkrētie lietai raksturīgie elementi. Šādu fokusu nosaka katras tiesību normas loģika – dalībvalsts strukturālās kļūmes un/vai no Savienības tiesībām izrietošo individuālo tiesību pārkāpums. Tomēr, kā jau paskaidroju, runa nav par bināru izvēli – vienu var pielīdzināt otram, lai arī pēc būtības tie nav viens un tas pats. Tests "visi attiecīgie

[49] Salīdzināt ar ECT spriedumu, 2011. gada 6. oktobris, *Agrokompleks* pret Ukrainu (CE:ECHR:2011:1006JUD002346503, 136. punkts). Plašāk par šo jautājumu skat., Spano, R., "The rule of law as the lodestar of the European Convention on Human Rights: The Strasbourg Court and the independence of the judiciary", *European Law Journal*, 2021, 9. lpp.

[50] Skat. manus secinājumus apvienotajās lietās *Asociația "Forumul Judecătorilor din România"* u.c. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19 un C-355/19, EU:C:2020:746, 240.–248. punkts), kur ir sīkāk apspriesti un klasificēti iespējamie scenāriji.

[51] Šo secinājumu 36.–42. punkts, kā arī manu secinājumu lietā WB u.c. 163.–169. punkts.

apstākļi" nozīmē (piedodiet man par šo ābeces gudrību), ka nozīme var būt pilnīgi visiem apstākļiem. Konkrētās lietas specifiskajā faktu un tiesību kontekstā novērtētās tiesību normas fokuss un mērķis galu galā noteiks, kuri no tiem būs izšķiroši.

104. Rezumējot – lai novērtētu atbilstību LES 19. panta 1. punktā un Hartas 47. pantā ietvertajam tiesu varas neatkarības principam, valsts tiesai ir jāizvērtē visi atbilstošie elementi un attiecīgā gadījumā jāņem vērā konkrētajā situācijā piemērojamo valsts pasākumu pamatojums un konkrētie mērķi. Šādā kontekstā atbilstoši var būt gan formālie un institucionālie elementi, gan lietai raksturīgie konkrētie elementi, atkarībā no attiecīgās lietas specifikas un vienas vai vairākām piemērojamām Savienības tiesību normām. Šo attiecīgo elementu nozīme nebūtu jānovērtē pati par sevi vai izolēti, bet gan tie ir jānovērtē kopā, ņemot vērā plašāku tiesisko un institucionālo ainu.

105. Tālab tagad pievērsīšos konkrētiem problēmjautājumiem, kas norādīti uzdotajos prejudiciālajos jautājumos.

2. Par pirmajiem trim jautājumiem

106. Ar pirmo, otro un trešo jautājumu, kuri ir cieši saistīti un tādējādi tos var izskatīt kopā, iesniedzējtiesa galvenokārt jautā, vai tas, kādos apstākļos pirmo reizi tika iecelts amatā viens no pārsūdzēto spriedumu pasludinājušās tiesas tiesnešiem (tiesnesis FO), proti, Polijas Tautas Republikas (turpmāk tekstā – "PTR") komunistiskā režīma apstākļos, ietekmē viņa neatkarību, pašreiz pildot tiesneša pienākumus, LES 19. panta 1. punkta un Hartas 47. panta izpratnē.

107. Šajā saistībā iesniedzējtiesa norāda, ka komunistiskā režīma laikā Polijā, kad tiesnesi iecēla amatā, tas deva zvērestu attiecīgās tiesas priekšsēdētājam tostarp nostiprināt "demokrātiskās" Polijas valsts brīvību, neatkarību un varu, aizsargāt un stiprināt kārtību, kas balstīta uz PTR sociālajiem, ekonomiskajiem un politiskajiem principiem, kā arī veicināt cieņu pret tiesiskumu un lojalitāti šai valstij. Saskaņā ar tajā laikā spēkā esošajiem tiesību aktiem PTR tiesu sistēmas uzdevums bija aizsargāt "tautas demokrātijas" iekārtu un palīdzēt tai virzīties uz sociālismu. Komunistiskā režīma laikā Polijā tiesu uzdevums bija arī ar savu darbību audzināt pilsoņus, veicinot lojalitāti pret PTR.

108. Iesniedzējtiesa uzskata, ka toreizējā tiesnešu iecelšanas kārtība, kā arī risinājumi, kuri attiecās uz tiesnešu iecelšanas uzraudzību un iespēju atbrīvot tiesnešus no amata, neatbilda demokrātiskas un tiesiskas valsts standartiem. Proti, līdz 1989. gadam tiesnešus iecēla amatā un atbrīvoja no amata nedemokrātisku valsts iekārtu raksturojoša izpildvaras iestāde, proti, Valsts padome. Noteikumos, kuri reglamentēja tiesnešu iecelšanu un atbrīvošanu no amata, papildus viņu ciešajai atkarībai no valsts izpildvaras iestādēm, nebija norādīti pārskatāmi kritēriji iecelšanai amatā, dalībai tiesnešu pašpārvaldes vai jebkuru demokrātiskās vēlēšanās izveidotu valsts iestāžu iecelšanas procedūrā. Iesniedzējtiesas ieskatā, šīs procedūras mazina uzticību, kas tiesām būtu jārada demokrātiskā sabiedrībā.

109. Iesniedzējtiesa arī uzskata, ka grozījumi, kas tika ieviesti Polijas tiesībās pēc 1989. gada, nav radījuši efektīvus instrumentus, kas ļautu pārbaudīt tiesnešu iecelšanu komunisma laikā vai tiesnešu iespējamos neatkarības principa pārkāpumus. Tāpēc tā uzskata, ka pēc 1989. gada netika nedz vispārīgi pārbaudīta tiesnešu iecelšana amatā komunisma laikā, nedz arī faktiski pārskatīta atsevišķu tiesnešu iecelšana amatā pat gadījumos, kad atsevišķi tiesneši varēja būt acīmredzami pārkāpuši tiesu varas neatkarības principu.

110. Man šie argumenti nešķiet pārliecinoši.

111. Es noteikti piekrītu iesniedzējtiesai, ka tiesnešu iecelšanas procedūras un – vispārīgāk – noteikumi, kas reglamentēja viņu atrašanos amatā un darbības, PTR laikā nesniedza pienācīgas garantijas, lai izpildītu Savienības Līgumos noteikto tiesu varas neatkarības standartu mūsdienās.

112. Tomēr attiecībā uz visu pārējo esmu nesaprašanā, cik atbilstīgi ir visi šie apgalvojumi *juridiskā* ziņā *šodien*. Iesaiņojot noteiktu pasaules politisko vīziju kā juridisku argumentu, iesniedzējtiesa, šķiet, norāda uz kādiem apstākļiem, kas ir ar atpakaļejošu spēku, vai arī sniedz pilnībā nepamatotus mājienus.

113. Pirmkārt, tā norāda uz acīmredzamo, ka Savienības tiesības Polijā netika piemērotas pirms iestāšanās Eiropas Savienībā. Neapšaubāmi, ja Savienības tiesību sistēmā nav īpašu noteikumu ar atpakaļejošu spēku, jaunās tiesību normas nav piemērojamas tiesiskajām situācijām, kuras radušās un galīgi nostabilizējušās agrāka likuma spēkā esamības laikā, tomēr tās ir piemērojamas to sekām nākotnē, kā arī jaunām tiesiskām situācijām [52]. Tādējādi man nav izprotams, kā tiesību normas un standartus, kas izriet no Līguma 19. panta 1. punkta un/vai Hartas 47. panta, varētu piemērot tiesnešu iecelšanai Polijā līdz 1989. gadam, to nedarot ar atpakaļejošu spēku [53].

114. Otrkārt, Savienības tiesībās patiešām ir atruna par pastāvīgām tiesiskajām sekām. Tāpēc problēma saistībā ar neatkarību saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu un/vai Hartas 47. pantu varētu potenciāli rasties, ja valsts tiesību normas, uz kurām iesniedzējtiesa ir atsaukusies, lai gan vairākas desmitgades nav spēkā, spētu radīt kādas sekas *mūsdienās*. Lai tas notiktu un ciktāl tas attiecas uz šo lietu, būtu jāparāda pastāvīga ietekme, šo agrāko valsts tiesību normu saikne ar to, ka šodien cilvēkiem rodas pamatotas un neviltotas šaubas par tiesneša, piemēram, tiesneša FO, neatkarību un objektivitāti.

115. Tomēr šajā saistībā rīkojumā par prejudiciālā jautājuma uzdošanu, ar pārsteigumu izvērtējot tā kopgarumu un detalizāciju, ir visai skopi sniegti kādi konkrēti skaidrojumi par tās personas, iestādes vai struktūras *identitāti*, kas šobrīd spētu izdarīt nepamatotu spiedienu uz tiesnesi FO, un *iemesliem*, kādēļ tiesnesis FO sliektos pakļauties šim spiedienam. Tā vietā iesniedzējtiesa, šķiet, izmanto pieņēmumu, ka tiesneši, kas iecelti amatā komunistiskā režīma laikos, pēc definīcijas ir "sasmērējušies uz visiem laikiem", vienkārši tāpēc, ka tiek saistīti ar iepriekšējo režīmu, un, kā liecina trešais jautājums, tāpēc, ka nekad nav atkārtoti iecelti un nekad nav devuši jaunu tiesneša zvērestu jaunajai demokrātiskajai valstij.

116. Treškārt, nekādā veidā nevēloties komentēt šādus "uzskatus" pēc būtības, es gribētu vienkārši atzīmēt, ka ikvienas valsts vēsturē ir konstitucionāli brīži, kuros rodas vairākas iespējas veidot jauno valsts institūciju un to personālu [54]. Tomēr, kad pirms kādiem trīsdesmit gadiem tika veikta šāda konstitucionālā izvēle, Polija kopā ar vairākām citām Centrāleiropas valstīm izvēlējās turpinātību. Tādējādi tiesneši, kas tika iecelti saskaņā ar iepriekšējo Polijas režīmu, saņēma divkāršu apstiprinājumu – gan valsts, gan Savienības līmenī.

[52] Skat. manus secinājumus lietā E.B. ar papildu atsaucēm (C-258/17, EU:C:2018:663, 44.–48. punkts).

[53] Tomēr skat. spriedumu, 2019. gada 15. janvāris, E.B. (C-258/17, EU:C:2019:17, 54. un 55. punkts).

[54] Cerams, izņemot šo secinājumu 1. punktā minēto "risinājumu".

117. No vienas puses, kā norāda iesniedzējtiesa, lai arī tika veikti noteikti "lustrācijas" pasākumi [55], jaunizveidotā demokrātiskā valsts piekrita, ka PTR laikā ieceltie tiesneši principā saglabā amatu. To Polijas valdība apliecināja tiesas sēdē.

118. No otras puses, Savienības iestādes uzskatīja, ka situācija atbilst Savienības tiesībām, lai Polija pievienotos Eiropas Savienībai. Šajā saistībā nevar neņemt vērā, ka kandidātvalstīm bija jāizpilda visi tā saucamie "Kopenhāgenas kritēriji" [56], un viens no tiem bija stabilu iestāžu esamība, kuras garantē tostarp demokrātiju, tiesiskumu un cilvēktiesību aizsardzību.

119. Aplūkojot iesniedzējtiesas uzdotos jautājumus šādā kontekstā, tie būtībā liek domāt, ka konstitucionālā izvēle, ko Polija ir īstenojusi pirms vairākām desmitgadēm un ko ir pieņēmusi Eiropas Savienība, Polijai iestājoties Savienībā, ir bijusi nepareiza. Atkal jau – nekomentēšu šāda sprieduma politisko saistību. Tomēr šajā lietā faktiski ikviena tiesu varas iejaukšanās, atzīstot par spēkā neesošiem lēmumus, kurus pieņēmis valsts tiesnesis, piemēram, tiesnesis FO, tikai tāpēc, ka viņš pirmo reizi tika iecelts tiesneša amatā PTR laikā, līdzinātos *no jauna veiktam* "lustrācijas" pasākumam.

120. Ceturtkārt, neviena Savienības tiesību norma neļauj Tiesai pārbaudīt, kādā veidā dalībvalstis pirms to pievienošanās Savienībai ir rīkojušās ar iepriekšējo režīmu politisko, tiesisko un administratīvo mantojumu [57]. Līdzīgi, piemērojamo vai jauno tiesību normu veidošana attiecībā uz tiesu organizāciju, iecelšanu amatā vai tiesu disciplīnu pamatā ir dalībvalstu institucionālā izvēle [58].

121. Tas tomēr nenozīmē, ka varētu netikt pārbaudīts, vai lustrācijas pasākums, ko dalībvalsts pieņemtu *tagad*, atbilst Savienības tiesībām, ja šīs Savienības tiesības *ir piemērojamas*. Proti, ja pasākums var ietekmēt valsts tiesas darbību, kas darbojas jomās, kuras reglamentē Savienības tiesības, tam būtu jāsaskan tostarp ar principiem, kas ietverti LES 19. panta 1. punktā un kas ataino LES 2. pantā ietvertās vērtības, piemēram, tiesiskumu un pamattiesību ievērošanu.

122. Lai arī Tiesai nav bijusi iespēja pārbaudīt šādu pasākumu, agrāk dažādu veidu lustrāciju ir izvērtējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk tekstā – "ECT"). Šajā saistībā ECT ir konstatējusi, ka lustrācijas pasākumi ir attaisnojami, ja to mērķis tostarp ir saistīts ar valsts drošības aizsardzību, sabiedrisko drošību, uzticības jaunām demokrātiskām iestādēm veicināšanu, nekārtības novēršanu, sabiedriskās dzīves pārskatāmību, skaidrību un iekšējo mieru sabiedrībā, valsts

[55] Termins "lustrācija" – neoloģisms, kas atvasināts no latīņu vārda "*lustratio*" un nozīmē attīrīšanos ziedojoties, – tika plaši lietots, lai apzīmētu tiesu varas pārejas pasākumus, kas tika veikti postkomunisma valstīs Centrālajā un Austrumeiropā, lai veicinātu institucionālās un administratīvās reformas, kā arī politisko un sabiedrisko transformāciju. Šie pasākumi bieži vien ietvēra atsijāšanas programmas, kuru mērķis bija novērtēt dažās galvenajās valsts pārvaldes jomās strādājošo personu (tostarp tiesnešu) godīgumu un spējas. Vispārīgā ziņā skat. Eiropas Padome, Parlamentārā asambleja, "Measures to dismantle the heritage of former communist totalitarian systems: Guidelines to ensure that lustration laws and similar administrative measures comply with the requirements of a State based on the rule of law" (dok. Nr. 7568), 1996. gada 3. jūnijs, un Horne, C. M., "*Transitional justice: Vetting and lustration*", no: Lawther, C., Moffett, L., un Jacobs, D. (red.), *Research Handbook on Transitional Justice*, Edward Elgar Publishing, Čeltenhama, 2017, 424.–441. lpp.

[56] Skat. Prezidentūras secinājumus, Eiropas Padome Kopenhāgenā (1993. gada 21. un 22. jūnijs). Skat. šobrīd LES 49. pantu.

[57] Cik man zināms, nav arī nekāda saistoša starptautiska nolīguma šajā jomā, it īpaši tāda, kas būtu saistošs Eiropas Savienībai un/vai tās dalībvalstīm.

[58] Skat. tostarp spriedumu, 2021. gada 20. aprīlis, *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311, 48. punkts).

ekonomisko labklājību un citu personu tiesībām un brīvībām [59]. Šajā saistībā ECT ir arī noteikusi, ka valstis var likumīgi noteikt lustrācijas pasākumus, jo "demokrātiska valsts ir tiesīga prasīt, lai ierēdņi būtu lojāli pret konstitucionālajiem principiem, uz kuriem tā balstīta" [60].

123. Tomēr ECT ir uzskatījusi – pat ja nav cilvēktiesību pārkāpuma kā tāda, ir jābūt izpildītiem konkrētiem nosacījumiem, lai šādi pasākumi atbilstu ECT noteikumiem. Saistībā ar šo tiesvedību es vienkārši atgādināšu, ka ECT noteica, ka ir jābūt tādai valsts tiesību sistēmai, kas tostarp: i) ir pietiekami precīza, lai varētu *individualizēt* katras attiecīgās personas atbildību [61], ii) iekļauj atbilstošas *procesuālas garantijas* attiecīgajām personām [62], un iii) tai pēc būtības ir *pagaidu raksturs*, jo ar laiku samazinās objektīvā nepieciešamība ierobežot individuālās tiesības atbilstoši pārejas pasākumiem [63].

124. ECT atziņas, manuprāt, lielā mērā ir attiecināmas uz Savienības tiesību sistēmu [64]. Ņemot vērā to judikatūru, es ļoti šaubos, vai tāds tiesas nolēmums, kādu domā iesniedzējtiesa, atbilstu Savienības tiesībām. Neiedziļinoties sīkāk šajā jautājumā, es saskatu vairākus iespējamus jautājumus, kas varētu rasties, it īpaši saistībā ar LES 2. pantu (tiesiskums) un Hartas 47. un 48. pantu (pienācīga tiesvedība).

125. Tomēr katrā ziņā pārsteidzošākais man šķiet tas, ka šāds pasākums tiktu apcerēts vairākas desmitgades pēc iepriekšējā režīma krišanas un jaunas valsts izveides, taču joprojām ar mērķi tikt galā ar komunistisko pagātni. Lai arī kādi būtu patiesie motīvi, izsakot šodien šādus ierosinājumus Polijā, es vienkārši norādīšu – kad ir pagājis tik ilgs pilnīga pārrāvuma periods, nav nekādas objektīvas vajadzības veikt šādus pasākumus demokrātiskā sabiedrībā [65]. Citiem vārdiem, konstitucionālais brīdis, kurā šādus pasākumus varēja leģitīmi paredzēt, manuprāt, sen jau ir pagājis.

126. Ņemot vērā iepriekš minēto, uzskatu, ka tikai tas vien, ka daži tiesneši pirmo reizi tika iecelti tiesneša amatā PTR laikā, nav faktors, kas pats par sevi šodien ļautu apšaubīt viņu neatkarību. Tāpēc pirmajos trijos jautājumos minētie apstākļi nerada šaubas par valsts tiesneša, piemēram, tiesneša FO, neatkarību un objektivitāti LES 19. panta 1. punkta un Hartas 47. panta izpratnē.

[59] ECT spriedums, 2014. gada 21. oktobris, *Naidin* pret Rumāniju (CE:ECHR:2014:1021JUD003816207, 51. punkts). Sal. arī ar: Apvienoto Nāciju Organizācija, "Rule-Of-Law Tools for Post-Conflict States – Vetting: an operational framework", 2006, 3.–5. lpp., kur ir norādīts, ka personāla reforma, kuras mērķis ir izslēgt no valsts dienesta negodīgas personas, palīdz atjaunot pilsonisko uzticēšanos valsts iestādēm un atkārtoti leģitimizēt tās.

[60] ECT spriedums, 1995. gada 26. septembris, *Vogt* pret Vāciju, (CE:ECHR:1995:0926JUD001785191, 59. punkts).

[61] ECT spriedumi, 2008. gada 24. jūnijs, Ādamsons pret Latviju (CE:ECHR:2008:0624JUD000366903, 116. punkts), un 2015. gada 3. septembris, *Sõro* pret Igauniju (CE:ECHR:2015:0903JUD002258808, 60. un 61. punkts). Skat. arī Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas 1996. gada 27. jūnija Rezolūciju Nr. 1096 par pasākumiem bijušo komunistisko totalitāro sistēmu mantojuma likvidēšanā, 12. lpp.

[62] ECT spriedumi, 2006. gada 14. februāris, *Turek* pret Slovākiju (CE:ECHR:2006:0214JUD005798600, 115. punkts); 2008. gada 24. jūnijs, Ādamsons pret Latviju (CE:ECHR:2008:0624JUD000366903, 116. punkts), un 2007. gada 24. aprīlis, *Matyjek* pret Poliju (CE:ECHR:2007:0424JUD003818403, 62. punkts).

[63] ECT spriedumi, 2008. gada 24. jūnijs, Ādamsons pret Latviju (CE:ECHR:2008:0624JUD000366903, 116. punkts), un 2016. gada 21. janvāris, *Ivanovski* pret bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku (CE:ECHR:2016:0121JUD002990811, 185. punkts). Skat. arī Venēcijas komisijas paziņojumu, kas atspoguļots pēdējā minētā sprieduma 108. punkta a) apakšpunktā, saskaņā ar kuru "lustrācijas pasākumi, kas tiek ieviesti ļoti ilgi pēc demokratizācijas procesa sākuma valstī, var raisīt šaubas par to faktiskajiem mērķiem. Atriebība nedrīkstētu dominēt pār demokrātijas aizsardzību. Tāpēc ir nepieciešami pārliecinoši iemesli".

[64] Kā noteikts arī Hartas 52. panta 3. punktā un LES 6. panta 3. punktā.

[65] Šo secinājumu 63. zemsvītras piezīmē minētās ECT judikatūras prasību izpratnē, pieņemot, ka katrā šādā gadījumā būtu jāiziet cauri leģitīma mērķa un likumības posmam, ja reiz ir jāanalizē šādu pasākumu patiesie motīvi.

3. Par ceturto un piekto jautājumu

127. Ar ceturto jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai tas, ka daži iztiesājošā sastāva, kas pieņēmis pārsūdzēto spriedumu, locekļi bija iecelti tajā tiesā, pamatojoties uz rezolūcijām, kuras pieņēmusi *KRS* tādā sastāvā, kas izveidots saskaņā ar tiesību aktiem, kā tie interpretēti, kurus *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucionālā tiesa, Polija)[66] vēlāk pasludinājusi par neatbilstošiem Konstitūcijai, ietekmē novērtējumu par to, vai šīs tiesas sastāvs atbilst neatkarības prasībai. Ar piekto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā arī vaicā, vai struktūra – piemēram, *KRS* pamatlietas faktu rašanās laikā –, kas tiesnešus iecēla amatā saskaņā ar nepārskatāmām un aizklātām procedūrām, ir uzskatāma par neatkarīgu Savienības tiesību izpratnē.

128. Abus šos jautājumus var izskatīt kopā. Droši vien vislabāk tos risināt divos posmos – vispirms aplūkot tos nomināli, proti, neņemot vērā vispārējo kontekstu, un tad, otrajā posmā, iekļaut analīzē plašāku kontekstu[67].

129. Pirmkārt, būtu jānorāda, ka saskaņā ar Tiesas un ECT judikatūru ne visas kļūdas, kas var rasties tiesneša iecelšanas procedūrā, var būt tādas, kas raisa šaubas par šā tiesneša neatkarību.

130. Lietā *Simpson* Tiesa norādīja, ka pārkāpums, kas pieļauts, ieceļot amatā tiesnešus, ir uzskatāms par Hartas 47. panta pārkāpumu "tostarp tad, ja šī pārkāpuma dabas un nopietnības dēļ rodas risks, ka citi varas atzari, it īpaši izpildvara, var īstenot nepamatotu rīcības brīvību, apdraudot iecelšanas procesā panāktā rezultāta integritāti un tādējādi radot cilvēkiem pamatotas šaubas par attiecīgo tiesnešu neatkarību un objektivitāti". Tajā lietā tika konstatēts, ka pārkāpums, ko izdarījusi Padome, ieceļot amatā (tolaik) Eiropas Savienības Civildienesta tiesas locekli, nebija tik smags, lai būtu Hartas 47. panta pārkāpums[68].

131. Līdzīgi – lietā *Ástráðsson* ECT virspalāta izmantoja trīspakāpju pārbaudi, lai noteiktu, vai tiesneša prettiesiska iecelšana amatā bija tiesību uz "tiesību aktos noteiktu tiesu" pārkāpums saskaņā ar ECPAK 6. panta 1. punktu. Būtībā ECT pārbaudīja, vai i) nepārprotami tika pārkāptas valsts tiesību normas par tiesnešu iecelšanu amatā, ii) pārkāpums bija saistīts ar likumu, kam ir fundamentāla nozīme tiesnešu iecelšanā amatā, un iii) valsts tiesas efektīvi pārbaudīja un novērsa pārkāpumu[69].

132. Proti, attiecībā uz minēto otro elementu ECT uzsvēra, ka pārkāpums ir jānovērtē, "ņemot vērā prasības par "likumā noteiktu tiesu" mērķi un nolūku, proti, nodrošināt tiesu varas spēju pildīt savus pienākumus bez nepamatotas iejaukšanās un tādējādi aizsargāt tiesiskumu un varas dalījumu". Attiecīgi ECT nosprieda, ka "ir jāuzskata, ka tīri tehniskas dabas pārkāpumi, kas neietekmē iecelšanas procesa leģitimitāti, nesasniedz attiecīgo slieksni"[70].

133. Šajā lietā problēmjautājumi, uz ko norādījusi *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucionālā tiesa) 2017. gada 20. jūnija lēmumā K 5/17, attiecās uz atsevišķu *KRS* locekļu pilnvaru termiņu, *KRS* esot vienai no struktūrām, kas piedalās tiesnešu iecelšanas amatā procesā. Minētās tiesas konstatējumi, šķiet, bija pārsvarā tehniskas dabas, vismaz skatoties caur LES 19. panta 1. punkta un Hartas

66 Skat. šo secinājumu 19. punktu.

67 Tādējādi nodrošinot, ka situācijas analīzē ir ņemti vērā patiešām "visi attiecīgie apstākļi", kā tas norādīts šo secinājumu 98.–100. punktā.

68 Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Simpson*/Padome un HG/Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, it īpaši 75.–82. punkts).

69 ECT spriedums, 2020. gada 1. decembris, *Guðmundur Andri Ástráðsson* pret Islandi (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, 244.–252. punkts).

70 Turpat, 246. punkts.

47. panta prizmu. Ne iesniedzējtiesa, ne Polijas valdība nav sniegusi skaidru un konkrētu skaidrojumu par pretējo šīs tiesvedības kontekstā. Kad Polijas valdībai tika jautāts par šo aspektu, tā norādīja, ka, pēc tās domām, *KRS* sastāva neatbilstības nav automātiski ietekmējušas šīs struktūras 2000.–2018. gadā pieņemto rezolūciju spēkā esamību. Nav arī skaidrs, kā *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucionālā tiesa) konstatējumi varētu jebkādā veidā ietekmēt to, kā sabiedrība uztver attiecīgo triju tiesnešu neatkarību.

134. Tas tā ir, lai gan judikatūrā ir norādīts, cik svarīgi ir identificēt šādu elementu.

135. Piemēram, lietā Komisija/Polija Tiesa nolēma, ka attiecīgie valsts tiesību akti, saskaņā ar kuriem paredzēts ar tūlītēju iedarbību samazināt pensionēšanās vecumu Augstākās tiesas tiesnešiem, vienlaikus piešķirot Republikas prezidentam diskrecionāras pilnvaras ļaut tiesnesim turpināt pildīt amata pienākumus, apdraud tiesnešu neatceļamības principu, kas ir nesaraujami saistīts ar to neatkarību, un tādējādi ir pretrunā LES 19. panta 1. punktam. Ņemot vērā specifiku un apstākļus, kādos tiesību akti tika pieņemti, Tiesa secināja, ka tie var raisīt pamatotas šaubas par to patiesajiem motīviem. Proti, Tiesa atzīmēja, ka vairāki elementi liecina, ka tiesību akti varētu būt pieņemti, lai atlaistu vai atstādinātu noteiktu tiesnešu grupu[71].

136. Līdzīgi – lietā A. K u.c. un lietā *Republika*[72] Tiesai bija jāizvērtē, kāds ir sastāvs un kā darbojas divas valsts struktūras, kuras katra savā dalībvalstī iesaistās tiesnešu iecelšanas procedūrā. Tiesa konkrēti pārbaudīja, kādos apstākļos šo struktūru locekļi tika iecelti amatā, kādā veidā šīs struktūras veica savas funkcijas, plašāku tiesisko regulējumu, kas reglamentē šo struktūru lomu un darbības, un visbeidzot, politisko ainu, kādā šīs struktūras darbojas.

137. Ņemot to vērā, lietā A. K. u.c. Tiesa konstatēja, ka noteikti elementi varētu cilvēkiem radīt šaubas par attiecīgās struktūras neietekmējamību pret ārējiem faktoriem, it īpaši saistībā ar likumdošanas varas un izpildvaras ietekmi, tomēr tas galu galā ir jānovērtē attiecīgajai iesniedzējtiesai. Savukārt lietā *Republika* saistībā ar attiecīgajiem noteikumiem un to, kādā veidā tos piemēroja dalībvalstu iestādes, Tiesa konstatēja, kas nekas neliecina par attiecīgās struktūras iespējamo atkarību. Nav bijis pamata uzskatīt, ka minētās dalībvalsts Republikas prezidents varētu izmantot savu varu, lai ieceltu amatā tiesnešus tādā veidā, kas varētu raisīt plašākai sabiedrībai patiesas šaubas par izraudzīto personu neatkarību.

138. Lietā WB u.c. iesniedzējtiesa vaicāja Tiesai, vai tostarp LES 19. panta 1. punktam, skatot to kopsakarā ar LES 2. pantu, atbilst valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām tieslietu ministrs/ģenerālprokurors drīkst, pamatojoties uz publiski nepieejamiem kritērijiem, pēc saviem ieskatiem norīkot tiesnešus uz augstākas instances tiesām uz nenoteiktu laiku un jebkurā brīdī pārtraukt šo norīkojumu. Savos secinājumos uzskatīju, ka minētie tiesību akti ir pretrunā šīm tiesību normām tādā ziņā, ka tie var ietekmēt to, kādā veidā noteikti tiesneši veic savas funkcijas. It īpaši norādīju, ka saskaņā ar minētajiem tiesību aktiem dažiem tiesnešiem var būt stimuls lemt par labu prokuroram vai – runājot vispārīgāk – tā, kā patīk tieslietu ministram/ģenerālprokuroram. Proti, zemākas instances tiesu tiesnešiem var likties vilinoša iespēja tikt apbalvotiem ar norīkojumu uz augstākas instances tiesu, kas viņiem var sniegt lielākas karjeras iespējas un augstāku atalgojumu. Savukārt augstākas instances tiesā jau norīkotie tiesneši var atturēties rīkoties neatkarīgi, lai izvairītos no riska, ka tieslietu ministrs/ģenerālprokurors pārtrauc viņu norīkojumu[73].

[71] Spriedums, 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 82. un 85. punkts).

[72] Spriedums, 2021. gada 20. aprīlis, *Republika* (C-896/19, EU:C:2021:311, 51. punkts).

[73] Skat. manus secinājumus lietā WB u.c., 171.–196. punkts.

139. Atšķirībā no minētajām lietām šajā lietā nevar konstatēt "motīvu, līdzekļus un iespēju" saistībā ar attiecīgo triju tiesnešu iespējamo atkarību. Līdzīgi manam secinājumam par apstākļiem par tiesneša pirmo iecelšanu amatā PTR laikā, arī šajā gadījumā es brīnos, *kurš* šobrīd varētu izdarīt nepamatotu spiedienu uz attiecīgajiem trim tiesnešiem, katrā ziņā saistībā ar iespējamām nepilnībām tiesnešu iecelšanas procedūrā vai ņemot tās vērā, un *kāpēc* šie tiesneši, vismaz pēc cilvēku domām, varētu pakļauties šim spiedienam.

140. Otrkārt, nedaudz atšķirīga aina tomēr paveras, ja analīzi paplašina, iekļaujot patiešām "visus attiecīgos apstākļus", it īpaši, kad apsver iespējamo "motīvu, līdzekļus un iespējas", kas ir *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucionālā tiesa) lēmuma pamatā par *KRS* (ne)atbilstošu sastāvu, ar kuru savukārt iesniedzējtiesa pamato visas savas bažas par tiesnešu atbilstošu iecelšanu amatā laikposmā no 2000. gada līdz 2018. gadam. Šajā saistībā ziņkārīgāks vai kritiskāk noskaņots novērotājs varētu brīnīties, kādi bija šā lēmuma patiesie motīvi, vai pašu šo lēmumu ir izdevusi neatkarīga un atbilstoši veidota tiesa [74] un kādā mērā vispār var uzticēties lēmumiem, ko pieņēmusi iestāde, kuru pašu var uztvert kā tādu, kurai pašreiz ir tieksme ļaunprātīgi izmantot instrumentus [75].

141. Līdz ar to arī ceturtajā un piektajā jautājumā minētie apstākļi nerada šaubas par valsts tiesnešu neatkarību un objektivitāti LES 19. panta 1. punkta un Hartas 47. panta izpratnē.

4. Par sesto un septīto jautājumu

142. Ar sesto jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai tai pēc savas ierosmes ir jānovērtē, vai zemākas instances tiesa, kas pasludināja pārsūdzēto spriedumu, atbilst LES 19. panta 1. punktā un Hartas 47. pantā noteiktajai neatkarības prasībai, lai pārbaudītu pārsūdzētā sprieduma iespējamo spēkā neesamību.

143. Ar septīto jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai, ņemot vērā, ka Polijas Konstitūcijā ir noteikts, ka tiesneši ir neatceļami, tai minēto iemeslu dēļ ir jāatturas no pārbaudes attiecībā uz pārsūdzēto spriedumu pasludinājušo tiesnešu neatkarību.

144. Ņemot vērā uz iepriekšējiem jautājumiem sniegtās atbildes, uz šiem jautājumiem principā nav jāatbild.

145. Tomēr pilnīguma labad sniegšu dažas īsas pārdomas par jautājumiem, kurus iesniedzējtiesa ir raisījusi šajos divos prejudiciālajos jautājumos. Būtībā iesniedzējtiesa vaicā, vai principā ir pēc savas iniciatīvas jāierosina jautājums par neatkarību un vai tiesnešu neatceļamības princips šai tiesai varētu liegt to darīt.

[74] Skat. ECT spriedumu, 2021. gada 7. maijs, *Xero Flor w Polsce sp. z o.o.* pret Poliju, (CE:ECHR:2021:0507JUD000490718), kurā nospriests, ka vairākas nesenās tiesnešu iecelšanas *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucionālā tiesa) tika īstenotas, klaji pārkāpjot valsts tiesību aktus, un ka prettiesiskais ārējais spiediens, ko uz šo struktūru ir izdarījis likumdevējs un izpildvara, pašos pamatos apdraud ECPAK 6. panta 1. punktā noteiktās tiesības uz "likumā noteiktu tiesu".

[75] Skat., piemēram, pavisam nesenu un zināmā mērā šai tiesvedībai atbilstošu – šīs lietas dalībnieku ziņā – *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucionālā tiesa) 2021. gada 15. aprīļa spriedumu K 20/20, kurā tika secināts, ka Likuma par ombudu tiesību norma, kas paredz, ka tagadējā amatpersona paliek amatā pat pēc pilnvarojuma beigām, līdz tiek iecelts jauns ombuds, neatbilst Konstitūcijai. Ir grūti saprast, kāpēc šāda tiesību norma, kas leģitīmi nodrošina daudzu struktūru institucionālo nepārtrauktību visā Eiropā, tostarp arī Tiesā (skat. Eiropas Savienības Tiesas statūtu 5. pantu), varētu būt konceptuāli neatbilstoša Konstitūcijai. Tomēr šādu iespējamo intelektuālo galvas mežģi šajā saistībā varētu ātri vien atšķetināt, ja saprot kontekstu, proti, *kāpēc* šāds lēmums bija nepieciešams un *kam* tas bija nepieciešams.

146. Saistībā ar sesto jautājumu nav pilnībā skaidrs, kāpēc šis jautājums vispār ir ierosināts, ņemot vērā faktu, ka iesniedzējtiesai acīmredzami ir jāpārliecinās *ex officio*, vai pārsūdzēto spriedumu tiesa ir pasludinājusi atbilstošā sastāvā saskaņā ar valsts tiesību aktiem[76]. Tomēr saistībā ar iespējamo Hartas 47. panta piemērošanu atbilde uz iesniedzējtiesas šaubām ir atrodama Tiesas spriedumā *Simpson*[77].

147. Minētajā spriedumā Tiesa norādīja, ka no Hartas 47. panta, kas nosaka tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību neatkarīgā un objektīvā tiesību aktos noteiktā tiesā un tiesības uz taisnīgu tiesu, izriet, ka "Savienības tiesai ir jāvar pārbaudīt, vai pārkāpums, kas pieļauts konkrētajā [tiesneša] amata iecelšanas procedūrā, varēja izraisīt [šo tiesību] pārkāpumu". Šīs tiesības arī nozīmē, ka "*ikvienai tiesai* ir pienākums pārbaudīt, vai, ņemot vērā lietas iztiesāšanas sastāvu, tā ir uzskatāma par šādu tiesu, ja par šo jautājumu tiek izteiktas būtiskas šaubas". Pamatojoties uz iepriekšējo judikatūru, Tiesa nosprieda, ka šāda pārbaude "ir būtiska procesuāla prasība, kuras ievērošana ir absolūta un kura ir jāpārbauda pēc savas ierosmes"[78].

148. Šāda sprieduma formulējums ir visai skaidrs – ja rodas *patiesas* šaubas par iztiesājošo sastāvu, piemēram, tāpēc, ka ir iespējama nepilnība viena vai vairāku attiecīgo tiesnešu iecelšanas procedūrā, *ikvienai Eiropas Savienības tiesai* ir jāizvirza šāds jautājums, ja nepieciešams – *ex officio*. Tāpēc, lai arī lieta *Simpson* bija saistīta ar tiesas procesu Eiropas Savienības Tiesā, principi, kas izriet no minētā sprieduma, ir piemērojami arī attiecībā uz valsts tiesām ikreiz, kad ir piemērojams Hartas 47. pants.

149. Tomēr, kā skaidrots šo secinājumu iepriekšējās daļās, šajā lietā, šķiet, nav faktiska faktora, kas liecinātu par pārsūdzēto spriedumu pasludinājušo tiesnešu iespējamo atkarību.

150. Saistībā ar septīto jautājumu, man tāpat kā Komisijai ir grūti saskatīt, kā tiesnešu neatceļamības princips – princips, kas ietverts Polijas Konstitūcijā, kā to norāda iesniedzējtiesa, – varētu liegt iesniedzējtiesai izvirzīt jautājumu par attiecīgo tiesnešu neatkarību, pamatojoties uz iespējami prettiesisku amatā iecelšanas procedūru.

151. Iesniedzējtiesa, šķiet, norāda, ka, tiklīdz tiesnesis ir formāli iecelts amatā saskaņā ar valsts tiesību aktiem, šo tiesnesi nevar atcelt, un lēmumu, ar kuru viņš iecelts amatā, nevar atzīt par spēkā neesošu, neraugoties uz to, ka iecelšana amatā, iespējams, ir bijusi prettiesiska saistībā ar Savienības standartu neatkarības jomā, jo šādi rastos pretruna ar neatceļamības principu.

152. Man nav izprotami ne sākuma pieņēmumi, kurus acīmredzami ietvērusi iesniedzējtiesa, ne arī no tiem izdarītie secinājumi.

153. Pirmkārt, vēlreiz atkārtošu, ka minētā tiesa, šķiet, ir stingri koncentrējusies uz vienu konkrētu jautājumu, skatot to klīniskā izolācijā, un uz tā pamata izdarījusi kļūdainu pretstatījumu ļoti augstā abstrakcijas pakāpē. Lai arī saskaņā ar valsts tiesībām lēmumu, ar kuru tiesnesi ieceļ amatā, nevar pārskatīt un atcelt, tas noteikti nenozīmē, ka šā tiesneša lēmumus nedrīkst pārskatīt vai – ar nosacījumu, ka ir ievēroti visi nepieciešamie noteikumi un procedūras, – ka šo tiesnesi nevar atcelt, ierosinot disciplinārlietu vai kādu citu attiecīgo procesu.

[76] Skat. šo secinājumu 13. un 88. punktu.

[77] Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Simpson*/Padome un HG/Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, it īpaši 75.–82. punkts).

[78] Turpat, 53.–58. punkts. Mans izcēlums.

154. Otrkārt, es nesaprotu, kā tiesneša neatceļamības princips, kā to parasti saprot, vispār varēja kļūt par strīdus priekšmetu pamatlietā. Iesniedzējtiesai ir uzdots lemt par kasācijas sūdzības pieņemamību *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa). Par šādām tiesvedībām katrā ziņā nav uzskatāmas, piemēram, disciplinārlietas, kurās varētu pieņemt lēmumu par attiecīgā tiesneša atcelšanu no amata vai kāda cita disciplinārā pasākuma piemērošanu viņam. Tāpēc es nesaskatu tiesnešu neatceļamības principa *tiešu* sadursmi ar iespēju atzīt par spēkā neesošu spriedumu, kas pārsūdzēts apelācijas kārtībā, iztiesājošā sastāva iespējamo neatbilstību dēļ.

155. Treškārt, šajā saistībā es nesaskatu arī *netiešu* sadursmi. Manuprāt, apsvērumos, kas izteikti rīkojumā par prejudiciālā jautājuma uzdošanu, nav ievēroti divi svarīgi elementi, kas attiecīgi ir saistīti ar neatceļamības principa būtību un tā saikni ar vispārējiem tiesību principiem.

156. No vienas puses, Tiesa ir konsekventi uzsvērusi – lai nodrošinātu tiesu varas neatkarību, ir jābūt noteiktām garantijām, lai aizsargātu personas, kurām uzdots iztiesāt strīdu, piemēram, garantijas pret atcelšanu no amata. Atbilstoši neatceļamības principam "tiesnešiem tostarp ir jāvar palikt amatā līdz brīdim, kad viņi sasniedz obligāto pensionēšanās vecumu, vai līdz savu pilnvaru termiņa beigām, ja tās ir piešķirtas uz noteiktu laiku" [79].

157. Vienlaikus tomēr Tiesa ir skaidri noteikusi, ka neatceļamībai nav un nevar būt "absolūts raksturs". Neatceļamība un, plašākā nozīmē, tiesu varas neatkarība, kas ir jāgarantē, iet roku rokā ar tiesu iestāžu atbildību. Minētajam principam var būt izņēmumi, ar nosacījumu, ka "tas ir pamatots ar attaisnojošiem un primāriem iemesliem, ievērojot samērīguma principu". Piemēram, Tiesa norādīja, ka "parasti tiek pieņemts, ka tiesneši, ievērojot atbilstošas procedūras, var tikt atcelti, ja tie nevar turpināt pildīt savas funkcijas nespējas vai būtiska pārkāpuma dēļ" [80].

158. Pieļauju, ka tiesnešu neatceļamības principa, no vienas puses, saistība ar tiesu varas neatkarības principu un tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un uz taisnīgu tiesu, no otras puses, raisa delikātas problēmas sasaistes ziņā. Šīs intereses, kas dažkārt ir vērstas pretējos virzienos, ir jālīdzsvaro katrā atsevišķā apstākļu kopumā. Šo līdzsvaru nevar rast abstrakti, kā iesniedzējtiesa to netieši norādījusi septītajā jautājumā.

159. Tomēr nostāju, kas netieši norādīta lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, nevar apstiprināt ne ar kādu iedomājamu pieeju šai lietai. Faktiski šī nostāja raisa paradoksu – lai aizsargātu tiesnešu neatkarību, būtu jāaizsargā arī tādi tiesneši, kas nav neatkarīgi.

160. Tam nevar piekrist. Kopienā, kura balstīta uz tiesiskumu un kurā ir jāgarantē fizisku personu pamattiesības, piemēram, tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un uz lietas taisnīgu izskatīšanu, patiesībā viss ir tieši pretēji tam, ko iesaka iesniedzējtiesa. Varētu pat teikt, ka atkarīgu tiesnešu "atceļamība" ir tikpat svarīga kā neatkarīgu tiesnešu "neatceļamība". Proti, ja ir tiesneši, kas ir pakļauti kādām politiskām, ekonomiskām vai citām privātām interesēm, tas pašos pamatos grauj tiesību sistēmu, kura balstīta uz tiesiskumu un demokrātiju, ko nosaka varas dalījums.

161. Ar to es nedomāju, ka tiesnesis, kura iecelšana amatā raisa jautājumus par viņa neatkarību, būtu *ipso facto* jāatceļ no amata un viņa lēmumi jāatzīst par spēkā neesošiem. Tomēr tiesību sistēmai ir jāspēj panākt, ka tiek ievērots tiesu varas neatkarības princips. Te nu mēs nonākam pie noslēdzošā punkta.

[79] Skat. spriedumu, 2020. gada 16. jūlijs, *Governo della Repubblica italiana* (Itālijas miertiesnešu statuss) (C-658/18, EU:C:2020:572, 47. un 48. punkts un tajos minētā judikatūra).

[80] Turpat, 48. punkts.

162. Kā norādīts iepriekš, ne visas kļūmes tiesnešu iecelšanas procedūrā izraisa neatkarības problēmas. Šajā ziņā nav automātisma [81]. Nav automātisma arī attiecībā uz sekām, kas izriet no konstatējuma, ka persona ir neatbilstoši iecelta tiesneša amatā, it īpaši, ja prettiesiskums izriet no neatkarības principa pārkāpuma. Tā vietā saskaņā ar Savienības tiesībām noteikumiem vai principiem, kas ir pārkāpti, pārkāpuma smagumam un pieejamo tiesiskās aizsardzības līdzekļu veidam un tvērumam (un, ja nepieciešams, pārkāpējiem piemērotajām sankcijām) ir jābūt pamatoti savstarpēji saistītiem, ņemot vērā lietas faktus un apstākļus [82].

163. Savienības tiesību vispārējie principi, tostarp, piemēram, samērīgums, tiesiskā drošība, *res judicata* ievērošana un procesa taisnīgums noteikti nav nekas svešs, veicot novērtējumu par to, vai valsts tiesiskās aizsardzības līdzekļi šajā jomā nodrošina atbilstību Savienības tiesībām un to efektivitāti.

164. Tāpēc es nesaskatu spriedzi starp iespējamo konstatējumu, ka tiesneša iecelšana amatā notikusi, pieļaujot kādas procesuālas kļūdas (pat ja kļūda ir tāda, kas cilvēkiem rada šaubas par tiesneša neatkarību), un tiesnešu neatceļamības principu.

V. Secinājumi

165. Ierosinu uz *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

– Lai novērtētu atbilstību LES 19. panta 1. punktā un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā ietvertajam tiesu varas neatkarības principam, valsts tiesai ir jāizvērtē visi atbilstošie elementi un attiecīgā gadījumā jāņem vērā konkrētajā situācijā piemērojamo valsts pasākumu pamatojums un konkrētie mērķi. Šādā kontekstā atbilstoši var būt gan formālie un institucionālie elementi, gan lietai raksturīgie konkrētie elementi – atkarībā no attiecīgās lietas specifikas un vienas vai vairākām piemērojamām Savienības tiesību normām. Šo elementu nozīme nebūtu jānovērtē pati par sevi vai izolēti, bet gan tie jānovērtē kopā, ņemot vērā plašāku tiesisko un institucionālo ainu.

– Pirmajos piecos jautājumos minētie apstākļi nerada šaubas par valsts tiesnešu neatkarību un objektivitāti LES 19. panta 1. punkta un Pamattiesību hartas 47. panta izpratnē;

– Pamattiesību hartas 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai ir jāpārbauda, vai pārkāpums, kas pieļauts tiesneša iecelšanas procedūrā, varēja izraisīt Savienības tiesībās noteikto tiesību pārkāpumu. Ja rodas patiesas un nopietnas šaubas šajā jautājumā, tiesai pēc savas ierosmes ir jāvirza šis jautājums. Tiesnešu neatceļamības princips neliedz valsts tiesām veikt šādu pārbaudi.

[81] Skat. arī ECT spriedumu, 2020. gada 1. decembris, *Guðmundur Andri Ástráðsson* pret Islandi (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418), kam pievienots daļēji piekrītošs un daļēji atšķirīgs tiesnešu *O'Leary*, *Ravarani*, *Kucsko-Stadlmayer* un *Ilievski* viedoklis, it īpaši 53. punktu.

[82] Vispārīgi saistībā ar šo savstarpējo saikni skat. manus secinājumus lietā *An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara* u.c. (C-64/20, EU:C:2021:14, 34.–63. punkts).